

TNO-rapport

KvL/GB 2010.049

Monitor en Evaluatie Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs

Datum	Juli 2010
Onder redactie van	J.D. Slinger J.H. Stubbe A.M.J. Chorus C. van Lindert J. Lucassen
Met bijdragen van	J. Faber J. Radstake T. Bauer R. Bisseling H. Blom M. Zweekhorst
Oprachtgever	Platform Sport, Bewegen en Onderwijs
Projectnummer	031.20717
Aantal pagina's	72 (incl. bijlagen)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor onderzoeksopdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belanghebbenden is toegestaan.

Samenvatting

Nederland vitaal is een doelstelling van de overheid voor de toekomst, dat onder meer in het kader van de Olympische Spelen 2028 één van de ambities van kabinet Balkenende IV vormde (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2009). Nederland vitaal in 2028 vergt een forse bijstelling van gedrag en leefstijl van de bevolking en hun omgeving en niets is beter om daarmee op jeugdige leeftijd in de schoolomgeving te beginnen, immers *Jong geleerd is oud gedaan*. In lijn hiermee brachten de ministeries van VWS en OCW eind 2008 een gezamenlijke notitie uit getiteld: Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs (SBO) (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008). Samen met partners uit de onderwijs- en sportsector, de naschoolse opvang en de gemeenten wil het kabinet de komende jaren een grote stap voorwaarts maken in de structurele samenwerking tussen sport en onderwijs en een meer samenhangend en dekkend sport- en beweegaanbod voor de jeugd.

In het beleidskader wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door meer sportdeelname en bewegen door de schoolgaande jeugd. De hoofddoelstelling luidt:

- In 2012 is het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005.

In totaal zijn drie subdoelstellingen geformuleerd:

- De preventie en vermindering van overgewicht, waarbij het doel is de gestage toename van overgewicht bij de jeugd om te buigen;
- De aanpak van schooluitval, waarbij het doel is het aantal nieuwe gevallen van schooluitval te halveren;
- De ontwikkeling van talent in de sport, waarbij het uiteindelijke doel is om het aantal talenten dat doorstoot naar de top te laten toenemen met 20% in 2011 ten opzichte van 2007.

Om deze doelstellingen te behalen zijn vijf deelprojecten opgezet, te weten: Masterplan Bewegen en Sport in het MBO “Van sprint naar duurloop” (MBO Raad), Sportaanbod voor het Onderwijs (NOC*NSF), Sport Lokaal Samen (Vereniging Sport en Gemeenten), Effectiviteit Interventies (NISB, TNO en het Mulier Instituut) en VMBO in Beweging (NISB).

De ministeries van VWS en OCW hebben TNO en het Mulier Instituut gevraagd om de inhoud en de resultaten van het beleidskader SBO te monitoren en te evalueren. Tijdens de beleidskaderperiode wordt gebruik gemaakt van drie evaluatiemomenten. Eerst om de beginsituatie in beeld brengen, dan om een tussentijdse analyse uit te voeren en tot slot om de eindrapportage te kunnen opleveren. Het huidige rapport beschrijft de situatie bij aanvang van de beleidskaderperiode en kan dus worden geïnterpreteerd als 0-meting.

Hieronder zijn de vraagstellingen weergegeven die in dit rapport aan bod komen. De vraagstellingen zijn gesteld op verschillende niveaus, te weten leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten.

1. Wat is het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?

2. Wat is het percentage jongeren met overgewicht en obesitas binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?
3. Wat is het percentage leerlingen/studenten dat voortijdig school verlaat zonder behalen van diploma (definitief schooluitval), regelmatig verzuimt of een leerachterstand heeft opgelopen binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de ontwikkeling hiervan gedurende de looptijd van het beleidskader?
4. Hoeveel topsporttalenten stoten uiteindelijk door naar de top binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?
5. Welk deel van de scholen, sportverenigingen en gemeenten wordt bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en is actief betrokken bij de uitvoering ervan?
6. Hoeveel en welke initiatieven worden op het niveau van scholen, sportverenigingen en gemeenten als gevolg van het beleidskader tot stand gebracht om:
  - a. sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen?
  - b. overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
  - c. uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
  - d. om talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren?
  - e. vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
7. Zal de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweginginterventies in de setting onderwijs en sport toenemen bij scholen en sportverenigingen gedurende de looptijd van het beleidskader?
8. Hoe en in welke mate zal er aandacht zijn voor bewegingstimulering bij jongeren in beleidsplannen als gevolg van het deelproject?

Tabel 1 vat samen op welke aspecten de vijf verschillende deelprojecten zich richten. Uit deze tabel valt af te lezen dat drie projecten zich richten op de setting School, namelijk Masterplan MBO, Sportaanbod voor het Onderwijs en VMBO in Beweging. Er is één project dat zich richt op de setting Vereniging namelijk Sportaanbod voor het Onderwijs en één project richt zich op de setting Gemeente, namelijk Sport Lokaal Samen.

Alle projecten richten zich op de hoofddoelstelling van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. Aan de uitkomstmaten van de afgeleide doelstellingen (overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling) wordt beperkter aandacht besteed. Het valt dan ook te verwachten dat gedurende de looptijd van het beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs voornamelijk effecten aan te tonen zijn op de hoofddoelstelling “verhogen van het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet”.

Tabel 1. Vergelijking deelprojecten op uitkomstmaten op het niveau van de school, vereniging en gemeente (groen = project richt zich op dit aspect; rood = project richt zich niet op dit aspect; nog niet bekend = monitoring van uitkomstmaten is in dit stadium van het project nog niet aan de orde)

Uitkomstmaat	Niveau	Masterplan Bewegen en Sport MBO	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies*	VMBO in Beweging
<i>Hoofdoel</i>						
Bewegen	School	+	+	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 13 interventies	+
	Vereniging	-	+	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
<i>Subdoelen</i>						
Overgewicht	School	+	-	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 8 interventies	-
	Vereniging	-	-	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
Schooluitval	School	+/-	-	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 2 interventie	-
	Vereniging	-	-	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
Talentontwik.	School	+/-	-	-	-	-
	Vereniging	-	-	-		-
	Gemeente	-	-	-		-

* Aangezien veel van de te ondersteunen interventies zich richten op een combinatie van intermediairen (scholen, verenigingen en/of gemeenten) is hierin geen onderscheid te maken naar niveau.

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	2
1	Inleiding.....	7
1.1	Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs.....	7
1.2	Kader opdracht.....	8
1.3	Vraagstellingen huidige onderzoek.....	10
1.4	Leeswijzer.....	11
2	Landelijke monitors.....	12
2.1	Inleiding.....	12
2.2	Beweeggedrag.....	12
2.3	Overgewicht.....	13
2.4	Voortijdig schoolverlaten.....	14
2.4.1	Definitief schooluitval.....	14
2.4.2	Ongeoorloofd schoolverzuim.....	15
2.5	Talentontwikkeling.....	17
3	Masterplan bewegen en sport MBO.....	20
3.1	Inleiding.....	20
3.2	Doelstelling.....	20
3.3	Stand van zaken.....	21
3.4	Methode van monitoring en evaluatie.....	23
3.5	Resultaten leerlingen.....	24
3.5.1	Beweegnorm.....	24
3.5.2	Overgewicht en obesitas.....	25
3.5.3	Schooluitval.....	25
3.5.4	Talentontwikkeling.....	26
3.6	Resultaten scholen.....	27
3.6.1	Bereik.....	27
3.6.2	Initiatieven.....	27
3.7	Resultaten sportverenigingen.....	29
3.8	Resultaten gemeenten.....	29
4	Sportaanbod voor het Onderwijs.....	30
4.1	Inleiding.....	30
4.2	Doelstelling.....	31
4.3	Stand van zaken.....	32
4.4	Methode monitoring en evaluatie.....	35
4.5	Resultaten leerlingen.....	35
4.6	Resultaten scholen.....	36
4.6.1	Bereik.....	36
4.6.2	Initiatieven.....	37
4.6.3	Toename kennis.....	38
4.7	Resultaten sportverenigingen.....	38
4.7.1	Bereik.....	38
4.7.2	Initiatieven.....	39
4.7.3	Kennis en gebruik effectieve interventies.....	41
4.8	Resultaten gemeenten.....	41

5	Bevordering Lokale Netwerkvorming: Sport Lokaal Samen	42
5.1	Inleiding.....	42
5.2	Doelstelling.....	43
5.3	Stand van zaken	44
5.4	Methoden van Monitoring en Evaluatie binnen het deelproject	45
5.4.1	Doelgroep	45
5.4.2	Omschrijving methoden.....	45
5.4.3	Planning	47
5.5	Resultaten leerlingen.....	47
5.6	Verwachte resultaten scholen, sportverenigingen en gemeenten.....	47
6	Effectiviteit interventies	49
6.1	Inleiding.....	49
6.2	Doelstelling.....	49
6.3	Stand van zaken	50
6.3.1	Inventarisatie interventies	50
6.3.2	Beoordeling van interventies	50
6.3.3	Conclusie	52
6.4	Methoden van monitoring en evaluatie.....	53
6.5	Resultaten	53
7	VMBO in Beweging	54
7.1	Inleiding.....	54
7.2	Doelstelling.....	56
7.3	Stand van zaken	57
7.4	Methode van monitoring en evaluatie.....	58
7.5	Resultaten leerlingen.....	59
7.6	Resultaten scholen	60
7.6.1	Bereik.....	60
7.6.2	Initiatieven	60
7.6.3	Kennis en gebruik effectieve interventies	61
7.7	Resultaten sportverenigingen.....	61
7.8	Resultaten gemeenten	61
8	Samenvatting van de resultaten en verwachte ontwikkelingen	62
8.1	Inleiding.....	62
8.2	Resultaten scholen	62
8.3	Resultaten sportverenigingen.....	62
8.4	Resultaten gemeenten	66
8.5	Ontwikkelingen op leerlingenniveau	66
8.6	Verwachte effecten op leerlingniveau	66
9	Discussie en conclusies.....	68
9.1	Inleiding.....	68
9.2	Discussie en aanbevelingen	68
9.2.1	Realisatie van doelstellingen.....	68
9.2.2	Monitoring en evaluatie	69
9.2.3	Planning	69
9.3	Conclusies.....	69
10	Referenties	71

1 Inleiding

1.1 Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs

Nederland vitaal is een doelstelling van de overheid voor de toekomst, dat onder meer in het kader van de Olympische Spelen 2028 één van de ambities van kabinet Balkenende IV vormde (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2009). Nederland vitaal in 2028 vergt een forse bijstelling van gedrag en leefstijl van de bevolking en hun omgeving en niets is beter dan daarmee op jeugdige leeftijd in de schoolomgeving te beginnen, immers *Jong geleerd is oud gedaan*. In lijn hiermee brachten de ministeries van VWS en OCW eind 2008 een gezamenlijke notitie uit getiteld: Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs (SBO) (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008). Samen met partners uit de onderwijs- en sportsector, de naschoolse opvang en de gemeenten wil het kabinet de komende jaren een grote stap voorwaarts maken in de structurele samenwerking tussen sport en onderwijs en een meer samenhangend en dekkend sport- en beweegaanbod voor de jeugd. Hiervoor heeft het kabinet in de periode 2009-2011 in totaal €28 miljoen beschikbaar gesteld (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009). Daarmee komt een vitalere jeugd in Nederland in het vizier.

In het beleidskader wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door meer sportdeelname en bewegen door de schoolgaande jeugd. Hiermee sluit het beleidskader aan bij het doel dat het kabinet zich heeft gesteld in de beleidsbrief 'De kracht van sport' (Bussemaker, 2009): *"In 2012 is het percentage jeugdigen (4-17 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005"*.

Door sport- en beweeginterventies gericht in te zetten, wil het kabinet tevens bijdragen aan (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008):

- de preventie en vermindering van overgewicht, waarbij het doel is de gestage toename van overgewicht bij de jeugd om te buigen;
- de aanpak van schooluitval, waarbij het doel is het aantal nieuwe gevallen van schooluitval te halveren;
- de ontwikkeling van talent in de sport, waarbij het uiteindelijke doel is om het aantal talenten dat doorstoot naar de top te laten toenemen met 20% in 2011 ten opzichte van 2007.

Om deze doelstellingen te bereiken, heeft het kabinet prioriteit gegeven aan (Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, 2008):

- het positioneren en toerusten van vakmensen, de professionals en vrijwilligers;
- het ontwikkelen van effectieve interventies en aangepast aanbod in de onderwijs- en sportsector;
- het activeren van risicogroepen – zowel in termen van bewegingsarmoede als schooluitval – op het VMBO en het MBO;
- het innoveren op het gebied van accommodaties: niet alleen voor de bouw, maar vooral ook voor renovatie, inrichting, beheer en gebruik van accommodaties;
- het optimaliseren van de kansen van talenten om zich te ontwikkelen tot toptalenten.

Deze prioriteiten zijn uitgewerkt in vijf deelprojecten binnen het platform SBO, te weten (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009):

1 Masterplan Bewegen en Sport in het MBO 'Van sprint naar duurloop'

Dit plan is geschreven door de MBO Raad en beoogt bewegen en sport duurzaam te implementeren binnen het MBO. Het streven is dat 5% van het in de instelling verzorgde onderwijs bestaat uit sportactieve uren.

2 Sportaanbod voor het Onderwijs

Dit plan is opgesteld door NOC*NSF. De hoofddoelstelling van dit project is om in 2012 in totaal 1500 schoolactieve sportverenigingen te hebben gerealiseerd die als volwaardige samenwerkingspartner van scholen en de overige partners van de BOS-driehoek (Buurt, Onderwijs en Sport) kunnen functioneren.

3 Sport Lokaal Samen

In dit plan richt de Vereniging Sport en Gemeenten zich op het bevorderen van het opzetten of versterken van een lokaal netwerk sport, bewegen en onderwijs en de bestuurlijke verankering ervan met behulp van een digitale handreiking met een stappenplan. Veertig gemeenten zullen hierbij daadwerkelijk begeleid worden met behulp van een adviseur. Daarnaast richt het project zich op het bevorderen van lokale netwerkvorming rond scholen en in buurten door middel van het opstellen en verspreiden van *best practices* voor alle gemeenten, ook die niet aan het traject deelnemen.

4 Effectiviteit Interventies

Dit project wordt uitgevoerd door NISB, TNO en het Mulier Instituut. Het uiteindelijke doel van dit project is het vergroten van het gebruik van kwalitatief goede en bewezen effectieve sport- en beweeginterventies in de settings onderwijs en sport. Deze interventies moeten als doel hebben om het sport- en beweeggedrag te stimuleren onder jeugdigen of die door middel van sport en bewegen overgewicht te verminderen, onderwijs(leer)achterstanden en uitval te verminderen of talentontwikkeling te bereiken. Het streven is 100 interventies op te sporen, 30 beloftevolle interventies door te ontwikkelen, 3-5 theoretisch goed onderbouwde of waarschijnlijke effectieve interventies te evalueren en 15 bewezen effectieve interventies te implementeren.

5 VMBO in Beweging

Dit project wordt uitgevoerd door NISB, de VO Raad en de KVLO. De hoofddoelstelling van het project is dat 80 VMBO scholen hun sport- en beweegaanbod op en rondom school intensiveren en dit aanbod op een duurzame manier in hun school inbedden door een schoolspecifiek beleidsplan op te stellen. Het project beoogt tevens meer jongeren aan de beweegnorm te laten voldoen.

1.2 Kader opdracht

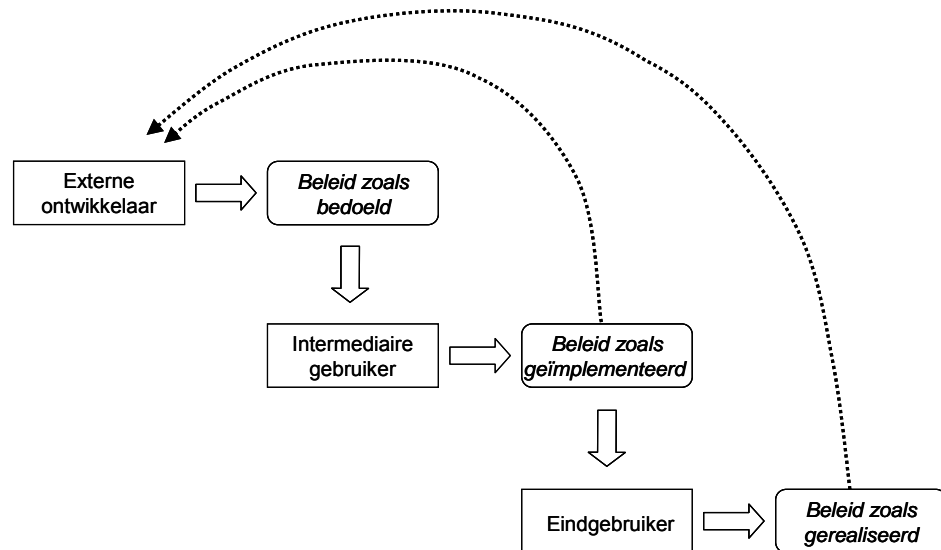
De ministeries van VWS en OCW hebben TNO en het Mulier Instituut gevraagd om de inhoud en de resultaten van de vijf bovengenoemde deelprojecten te monitoren en te evalueren. In het platform is afgesproken dat alle deelprojecten een bijdrage leveren aan het verzamelen van gegevens ten behoeve van een gemeenschappelijke dataset, waarmee de doelen van het beleidskader als geheel kunnen worden gemonitord. Die dataset is primair gericht op de doelstelling ten aanzien van de beweegnorm. Initieel was het project gericht op jongeren van 4 tot 17 jaar oud (Platform Sport, Bewegen en Onderwijs, 2009). Inmiddels is de doelgroep van het beleidskader verbreed met de groep MBO studenten, waarmee de doelgroep qua leeftijd is uitgebreid naar 4-23 jarigen.

Doelstelling van het huidige onderzoek is om voor de vijf deelprojecten inzicht te krijgen in de stand van zaken met betrekking tot:

1. het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet;
2. het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat overgewicht heeft;
3. het aantal leerlingen dat voortijdig school verlaat;
4. het aantal sporttalenten dat zich ontwikkelt tot topsporter.

Aan de doelstellingen die zijn geformuleerd binnen het beleidskader wordt door middel van de deelprojecten gewerkt aan beleidsverandering op het niveau van scholen, sportverenigingen en gemeenten. Feitelijk kunnen dus drie niveaus worden onderscheiden; beleidskaderpartners, intermediairen (scholen, sportverenigingen en gemeenten) en eindgebruikers (jongeren). Deze niveaus zijn weergegeven in figuur 1.1 dat als handvat dient bij het vormgeven van dit monitor- en evaluatieplan. In dit rapport wordt omschreven op welke manier scholen, sportverenigingen en gemeenten binnen de verschillende deelprojecten een bijdrage leveren aan de doelstellingen van het beleidskader.

Figuur 1.1 Verschillende niveaus waarop de deelprojecten zich richten

Tijdens de beleidskaderperiode wordt gebruik gemaakt van drie evaluatiemomenten. Eerst om de beginsituatie in beeld brengen, dan om een tussentijdse analyse uit te voeren en tot slot om de eindrapportage te kunnen opleveren. Het huidige rapport beschrijft de situatie bij aanvang van de beleidskaderperiode en kan dus worden geïnterpreteerd als 0-meting. De metingen die als input dienen voor de tussenrapportage, die augustus 2011 mag worden verwacht, zullen plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2011. De eindrapportage die in augustus 2012 zal worden opgeleverd wordt gevoed door data die in het eerste kwartaal van 2012 wordt verzameld.

Het Mulier Instituut zal in een aparte rapportage (Brede Analyse II) dieper ingaan op onder andere de feitelijke situatie van de sport op en om school met name in de relatie tot de sportvereniging, tevredenheid van betrokkenen over de situatie, het effect van de

Impuls Brede Scholen, sport en cultuur en factoren die het behalen van het gewenste toekomstbeeld (voldoende geschikt aanbod voor kinderen om 5 dagen per week actief te zijn in sport op en om school) beïnvloeden. Deze thema's zullen in deze rapportage buiten beschouwing worden gehouden. De uitkomsten van dit rapport gelden echter wel als belangrijke input voor de Brede Analyse II.

1.3 Vraagstellingen huidige onderzoek

Hieronder zijn de vraagstellingen weergegeven die in dit rapport aan bod komen. De vraagstellingen zijn grotendeels gebaseerd op vragen zoals voorgesteld door VWS en OCW. De vraagstellingen zijn uitgesplitst naar de verschillende doelgroepen, te weten leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten.

Leerlingen:

1. Wat is het percentage leerlingen dat aan de beweegnorm voldoet binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?
2. Wat is het percentage leerlingen met overgewicht en obesitas binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?
3. Wat is het percentage leerlingen/studenten dat voortijdig school verlaat zonder behalen van diploma (definitief schooluitval), regelmatig verzuimt of een leerachterstand heeft opgelopen binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?
4. Hoeveel topsporttalenten stoten uiteindelijk door naar de top binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?

Scholen

1. Welk deel van de scholen is bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en wordt actief betrokken bij de uitvoering ervan?
2. Hoeveel en welke initiatieven worden mede als gevolg van het beleidskader tot stand gebracht om:
  - sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen?
  - overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
  - uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
  - talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen zullen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren?
  - vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
3. Zal de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies in de setting onderwijs en sport toenemen bij scholen gedurende de looptijd van het beleidskader?

Sportverenigingen

1. Welk deel van de sportverenigingen is bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en wordt actief betrokken bij de uitvoering ervan?
2. Hoeveel en welke initiatieven zullen mede als gevolg van het beleidskader tot stand komen om:
  - sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen?
  - overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?

- uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
  - om talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren?
  - vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
3. In hoeverre zal de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies in de setting onderwijs en sport toenemen bij sportverenigingen gedurende de looptijd van het beleidskader?

Gemeenten:

1. Welk deel van de gemeenten is bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en wordt actief betrokken bij de uitvoering ervan?
2. Hoeveel en welke initiatieven zullen mede als gevolg van het beleidskader tot stand komen om:
  - sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen?
  - overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
  - uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
  - om talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren?
  - vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
3. Hoe en in welke mate zal er aandacht zijn voor bewegingstimulering bij jongeren in beleidsplannen als gevolg van het deelproject?

1.4 Leeswijzer

Het voorliggende rapport bestaat uit negen hoofdstukken. Hoofdstuk 2 richt zich op uitkomsten op het niveau van de leerlingen. Een aantal landelijke monitors wordt besproken, waarmee inzicht wordt verkregen in het percentage leerlingen dat voldoet aan de beweegnorm, dat overgewicht of obesitas heeft, dat voortijdig school verlaat en dat als sporttalent doorstroomt naar de top. In hoofdstuk 3 tot en met 7 wordt door de deelprojectleiders steeds 1 deelproject beschreven, waarbij de doelstelling, stand van zaken en resultaten op het niveau van leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten worden weergegeven. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het deelproject Masterplan Bewegen en Sport in het MBO 'Van sprint naar duurloop', hoofdstuk 4 van het deelproject Sportaanbod voor het Onderwijs, hoofdstuk 5 van het deelproject Sport Lokaal Samen, hoofdstuk 6 van het deelproject Effectiviteit Interventies en hoofdstuk 7 van het deelproject VMBO in Beweging. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet alle hiervoor genoemde vraagstellingen van toepassing zijn op de vijf deelprojecten van het beleidskader. Wanneer het beantwoorden van de vragen niet mogelijk was, wordt dat als zodanig beschreven. In hoofdstuk 8 worden de resultaten van de vijf deelprojecten samengevoegd en wordt aangegeven wat de verwachte ontwikkeling is gedurende de looptijd van het beleidskader op de eerder gespecificeerde uitkomstmaten. Hoofdstuk 9 sluit af met conclusies en aanbevelingen.

2 Landelijke monitors

2.1 Inleiding

Door middel van vier bestaande landelijke monitors wordt inzicht verkregen in het aantal leerlingen dat bij aanvang van de beleidskaderperiode voldoet aan de beweegnorm, dat overgewicht heeft, dat voortijdig school verlaat en dat als topsporttalent doorstroomt naar de top. In paragraaf 2.2 tot en met 2.5 staat telkens 1 thema centraal en wordt aangegeven met welke landelijke monitor deze gegevens zijn verkregen.

2.2 Beweggedrag

Landelijke gegevens over beweggedrag zijn verkregen via de Monitor Bewegen en Gezondheid, onderdeel van de jaarlijkse registratie van Ongevallen en Bewegingen in Nederland (OBiN). OBiN is een continu onderzoek waarbij elke dag mensen worden ondervraagd. In de jaren 2000-2005 werden jaarlijks ongeveer 8.000 respondenten van 12 jaar en ouder ondervraagd; vanaf 2006 is de leeftijdsrange uitgebreid en zijn jaarlijks circa 10.000 respondenten van 0 jaar en ouder ondervraagd. De vragenmodule Bewegen en Gezondheid is bedoeld voor de leeftijdsgroep van 4 jaar en ouder. Jongeren tot 14 jaar en 65-plussers worden telefonisch ondervraagd. Jongeren van 0-11 jaar worden via ouders (als Proxy) ondervraagd en jongeren van 12-14 jaar worden benaderd via de ouders (vanwege het eerst verkrijgen van toestemming) om vervolgens de kinderen zelf te ondervragen. In de groep 15-64 jaar is de verhouding telefonisch:online ongeveer 1:4 (Chorus en Hildebrandt, 2010).

Zowel de telefonische als online gegevens uit 2009 zijn gebruikt om inzicht te krijgen in het beweggedrag van jeugdigen. Hierbij zijn specifieke beweegnormen gehanteerd, waarbij onderscheid is gemaakt tussen jeugdigen en volwassenen (Kemper et al., 2000). In totaal zijn drie beweegnormen gebruikt:

1. De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB):
  - voor jongeren (jonger dan 18 jaar) (NNGB jongeren): Dagelijks minimaal één uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit (5 MET¹ of meer, bijvoorbeeld aerobics, skateboarden of hardlopen), waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).
  - voor volwassenen (18-55 jaar) (NNGB volwassenen): Minstens een half uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit (4 MET of meer, bijvoorbeeld stevig wandelen (5 km/uur) of fietsen (16 km/uur)), op minimaal 5 dagen per week.
2. Fitnorm: Tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve activiteit (bijvoorbeeld voetballen of basketballen). Deze norm is voor jongeren en volwassenen hetzelfde.
3. Combinorm: Is een combinatie van de bovenstaande normen. Voor jeugdigen geldt dat iemand aan de combinorm voldoet als hij/zij tenminste aan de NNGB jongeren

¹ 1 MET staat voor metabole equivalent. 1 MET = 1 kcal per kg lichaamsgewicht per uur. 1 MET komt overeen met het energieverbruik van rustig zitten. 3 MET komt dus overeen met een energieverbruik van 3 maal dit rustmetabolisme. (Ainsworth, 2006)

of aan de fitnorm voldoet (combinorm jongeren). Voor volwassenen geldt dat hij/zij aan de NNGB volwassenen of aan de fitnorm voldoet (combinorm volwassenen).

In totaal zijn gegevens verzameld van 2540 respondenten (4-11 jaar: N= 1135; 12-17 jaar: N=757; 18-23 jaar: N=648) bestaande uit 1129 jongens (48%) en 1311 meisjes (52%). Bijna zeven op de tien respondenten was benaderd via een telefonisch interview (69%) en de overige via een internetenquête (31%). In tabel 2.1 staan de resultaten weergegeven. Aangezien de hoofddoelstelling van het beleidskader gericht is op de combinorm (“In 2012 is het percentage jeugdigen dat aan de combinorm voldoet minimaal 50%”) concentreren we ons op de combinorm en niet op de andere beweegnormen. In de groep 4 tot 17 jarigen voldeed 45,7% aan de combinorm, terwijl in de groep 18 tot 23 jarigen 62,1% voldeed aan deze norm.

Tabel 2.1 Percentage jongeren (4-23 jaar) dat voldoet aan de combinorm

	4 - 11 jaar	12-17 jaar	18-23 jaar
Combinorm volwassenen	-	-	62,1
Combinorm jongeren	54,4	41,6	-

2.3 Overgewicht

Gegevens over de prevalentie van overgewicht bij 4-23 jarigen zijn verkregen met behulp van twee landelijke monitors. Ten eerste is wederom gebruik gemaakt van de monitor OBiN. Via internet en telefonisch zijn gegevens verzameld over lengte en gewicht van 642.924 4- tot en met 17-jarigen en van 300.864 18- tot en met 23-jarigen. Vervolgens is de Body Mass Index (BMI), ook wel Quetelet Index gebruikt om het gewicht in relatie tot de lengte te kunnen beoordelen:

$$\text{BMI} = \frac{\text{gewicht (in kilogrammen)}}{\text{lengte} * \text{lengte (in meters)}}$$

De internationale WHO-afkapwaarden zijn gebruikt om te bepalen of iemand overgewicht of obesitas heeft (World Health Organization, 1995). In tabel 2.2 staan deze afkapwaarden weergegeven.

Tabel 2.2 WHO-afkapwaarden om te bepalen of iemand overgewicht of obesitas heeft

Indeling gewicht	Afkappunten
Ernstig ondergewicht	BMI < 16,9
Ondergewicht	17,0 ≤ BMI < 18,4
Normaal gewicht	18,5 ≤ BMI < 24,9
Overgewicht	25,0 ≤ BMI < 29,9
Obesitas	BMI ≥ 30

Voor jongeren (4-17 jaar) is hierbij gebruik gemaakt van leeftijd- en geslachtspecifieke afkapwaarden die zijn bepaald vanuit bovenstaande waarden (Cole et al., 2000). In tabel 2.3 staan de resultaten weergegeven voor de leeftijdsgroep 4- tot en met 17-jarigen en 18- tot en met 23-jarigen. In beide leeftijdsgroepen speelt overgewicht een rol. Het probleem is met name groot bij de oudere leeftijdsgroep. Van de 18- tot 23-jarigen heeft bijna een kwart overgewicht of obesitas.

Tabel 2.3 Percentage jongeren (0-23 jaar) dat overgewicht en obesitas heeft (Bron: OBiN)

Klassen	4 - 17 jaar (%)	18-23 jaar (%)
Overgewicht	7,8%	18,8%
Obesitas	3,3%	4,7%

Resultaten van de Vijfde Landelijke Groeistudie laten een zelfde zorgwekkend beeld zien (Schönbeck & Van Buuren, 2010). Al sinds 1955 wordt er in Nederland eens per 10-15 jaar een landelijke groeistudie uitgevoerd. Met deze groeistudies worden cijfers verkregen over o.a. lengte en gewicht van kinderen (0 tot 21 jaar) in Nederland. De Vijfde Landelijke Groeistudie is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS door TNO, in samenwerking met de academische ziekenhuizen VUmc en LUMC. Voor het onderzoek zijn gegevens van 20.867 kinderen van 0 tot 21 jaar verzameld. In tabel 2.4 zijn de percentages weergegeven voor overgewicht en obesitas (bepaald op basis van Cole, 2000) waarbij een uitsplitsing is gemaakt naar geslacht en etniciteit.

Tabel 2.4 Percentage jongeren (0-21 jaar) dat overgewicht en obesitas heeft (Bron: Schönbeck & Van Buuren, 2010)

Klassen	Jongens			Meisjes		
	NL ¹	TU ²	MA ³	NL ¹	TU ²	MA ³
Overgewicht	13,3	32,5	25,2	14,9	31,7	29,1
Obesitas	1,8	8,4	6,0	2,2	8,0	7,5

¹ Nederlandse afkomst (autochtoon)

² Turkse afkomst

³ Marokkaanse afkomst

2.4 Voortijdig schoolverlaten

In deze paragraaf wordt besproken wat het percentage leerlingen/studenten is dat voortijdig school verlaat zonder behalen van diploma (definitief schooluitval) of regelmatig verzuimt. Gegevens over leerachterstanden worden landelijk niet gemonitord en worden daarom niet besproken in deze paragraaf.

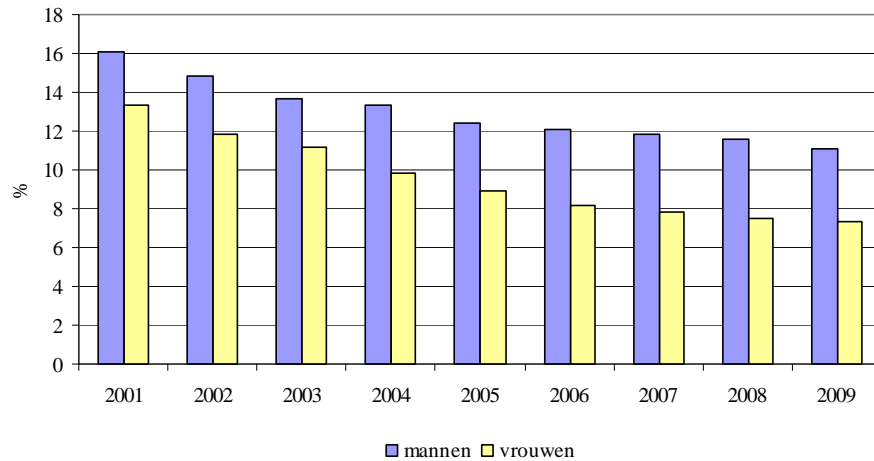
2.4.1 Definitief schooluitval

Gegevens over voortijdig schoolverlaten zijn verkregen via het Centraal Bureau voor de Statistiek (Statline, 2010). Deze gegevens zijn gebaseerd op de Enquête beroepsbevolking (EBB). Deze wordt sinds 1987 uitgevoerd. Doel van dit onderzoek is het verstrekken van informatie over de relatie tussen mens en arbeidsmarkt. Hierbij worden kenmerken van personen in verband gebracht met hun huidige dan wel toekomstige positie op de arbeidsmarkt. Het betreft een steekproefonderzoek onder personen van 15 jaar en ouder in Nederland.

Onder voortijdige schoolverlater wordt verstaan: "Iedere jongere tussen de 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatieniveau het onderwijs verlaat". Een startkwalificatie wordt verkregen met het behalen van een HAVO- of VWO-diploma en met het behalen van een diploma op niveau 2 van het MBO.

Het aantal jongeren van 15 tot 25 jaar dat geen startkwalificatie heeft en ook geen onderwijs meer volgt is het laatste decennium flink gedaald (CBS, 2009). In figuur 2.1 staat het percentage niet-onderwijsvolgende jongeren zonder startkwalificatie (uitgesplitst voor jongens en meisjes) weergegeven voor de periode 2001 tot en met 2009. In 2009 zat 9% van de jongeren van 15 tot 25 jaar niet meer op school en was ook niet in het bezit van een startkwalificatie. Dat is aanzienlijk minder dan in 2001, toen

dat aandeel nog op 15% lag. Bij de 15- tot 25-jarige meisjes daalde het aandeel zonder startkwalificatie van 13% in 2001 naar 7% in 2009. Bij de jongens nam het ook af, van 16% naar 11%. Er zijn nog altijd meer niet-schoolgaande jongens zonder startkwalificatie dan meisjes. In 2009 ging het om 72.000 meisjes en 113.000 jongens.

Figuur 2.1 Niet-onderwijsvolgende 15- tot 25-jarigen zonder startkwalificatie naar geslacht (Bron: CBS Statline)

2.4.2 *Ongeoorloofd schoolverzuim*

Hoewel het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim niet is opgenomen als één van de doelstellingen van het beleidskader wordt er in deze paragraaf toch aandacht aan besteed, aangezien ongeoorloofd schoolverzuim kan worden gezien als voorloper van voortijdig schoolverlaten.

Scholen moeten volgens de leerplichtwet informatie verschaffen over de omvang van het ongeoorloofde verzuim van leerplichtige leerlingen, die gedurende het schooljaar waren ingeschreven. De omvang wordt uitgedrukt in het aantal dagdelen c.q. in het aantal uren van het ongeoorloofde verzuim van leerplichtige leerlingen/deelnemers, zonder dat daarvoor op grond van de Leerplichtwet 1969 toestemming is verleend. Daarnaast moeten scholen informatie verstrekken over het aantal leerplichtige leerlingen/deelnemers dat in het schooljaar was ingeschreven (CFI, 2009).

In de *Voortgangsbrief maatregelen schoolverzuim* (Ministerie van OCW, 2010) zijn de meest actuele cijfers van het schoolverzuim over schooljaar 2008-2009 vermeld en worden de maatregelen besproken die zijn genomen om schooluitval tegen te gaan. Sinds 1 augustus 2009 moeten scholen het verzuim melden via het nieuwe digitale loket van de IB-groep (Digitaal Verzuimloket) (OCW, 2010). De verzuimmelding wordt via dit loket naar de betreffende gemeente verzonden (CFI, 2009). Hiermee is het verzuim van het grootste deel van de leerplichtige en kwalificatieplichtige leerlingen in het bekostigde onderwijs in beeld gebracht. Bijna alle scholen en instellingen (99%) zijn aangesloten op het Digitaal Verzuimloket. De Dienst Uitvoering Onderwijs maakt hiervan maandelijks een overzicht en meldt dat de scholen steeds beter melden. Door de betere verzuimregistratie laten de cijfers op korte termijn een stijging zien. Het verzuim is daarmee niet per se toegenomen. Het geeft alleen aan dat er een scherper beeld van het schoolverzuim is verkregen (Ministerie van OCW, 2010).

In tabel 2.5 staan de DUO cijfers weergegeven (Ministerie van OCW, 2010). Het gaat hierbij om absoluut verzuim dat gedefinieerd is als: "het aantal leerplichtige kinderen dat niet op een school is ingeschreven".

Tabel 2.5 Absoluut verzuim per schooljaar (Bron: Ministerie van OCW, 2010).

Schooljaar	Aantal
2004 – 2005	5.681
2005 – 2006	5.897
2006 – 2007	5.119
2007 – 2008	5.616
2008 – 2009	6.241

Tabel 2.6 Absoluut verzuim uitgesplitst voor onderwijsvorm voor het schooljaar 2008-2009 (Bron: Ministerie van OCW, 2010).

Soort onderwijs	% Absoluut verzuim
(Speciaal) basisonderwijs	20%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	7%
Voortgezet onderwijs	27%
Beroepsonderwijs	22%
Onbekend	7%
Geen onderwijs	17%
Totaal	100% (=6.241)

Het absoluut verzuim is gestegen met 11% ten opzichte van het schooljaar 2007-2008. Dit is zoals eerder aangegeven waarschijnlijk (gedeeltelijk) het gevolg van een betere registratie. In dit geval betekent absoluut verzuim dat ouders hun leerplichtige kind bewust thuis houden. Een leerplichtig kind is wel ingeschreven bij de gemeentelijke basis administratie (GBA), maar niet op een school. Het absoluut schoolverzuim is met 27% het hoogst in het voortgezet onderwijs (tabel 2.6). Het beroepsonderwijs komt met 22% op de tweede plaats. In bijna 60% van de gevallen worden leerplichtigen (weer) terug naar het onderwijs geleid (Ministerie van OCW, 2010).

Vervolgens zijn ook de gegevens weergegeven van het relatief verzuim (tabel 2.7). Dit begrip is als volgt gedefinieerd: "Relatief verzuim betekent dat een leerling wel staat ingeschreven op een school, maar niet aanwezig is tijdens les- of praktijktijd". Scholen zijn alleen verplicht om die gevallen te melden waar sprake is van ongeoorloofde afwezigheid van in totaal zestien uren les- of praktijktijd gedurende een periode van vier opeenvolgende lesweken. Ook hier is de sterke stijging in de verzuimcijfers mogelijk het gevolg van de verbeterde registratie en betekent niet per se dat veel meer kinderen zijn gaan spijbelen.

Tabel 2.7 Relatief verzuim uitgesplitst voor de verschillende schooljaren (Bron: Ministerie van OCW, 2010)

Schooljaar	Totaal relatief verzuim	Waarvan luxeverzuim*
2004 – 2005	44.259	4.279
2005 – 2006	43.745	4.998
2006 – 2007	49.548	4.532
2007 – 2008	55.748	6.068
2008 - 2009	62.693	6.517

* Luxeverzuim houdt in dat een leerling zonder toestemming tijdens de schoolperiode met vakantie gaat.

Het relatieve schoolverzuim is gestegen met 12%. Ten opzichte van 2007-2008 is het luxe verzuim toegenomen met 7%. Ongeveer 10% van het relatieve verzuim is luxe verzuim. In procentuele zin is het luxe verzuim ten opzichte van 2007-2008 afgenomen (Ministerie van OCW, 2010).

2.5 Talentontwikkeling

Het vierde thema is talentontwikkeling binnen de topsport. Dit thema is belangrijk, omdat het kabinet de ambitie ondersteunt om Nederland een plaats te laten verwerven in de internationale top-10 landenklassering. Deze top-10 ambitie is uitgangspunt bij de talentontwikkelingsprogramma's op het terrein van de sport (Ministerie van VWS en OCW, 2008).

“Talentontwikkeling zijn alle activiteiten die de opleiding van talenten tot het vak van topsporter vormen. Dit programma wordt aantoonbaar uitgevoerd naar normen en richtlijnen van de sportbond of een door die bond daartoe aangewezen (Topsport) organisatie. Voor de opleiding is een curriculum vastgesteld, waarin normen en richtlijnen voor de activiteiten uit het meerjarenprogramma en de beoogde ontwikkeling van de sporter wordt beschreven. Het trainings- en wedstrijdprogramma voldoet aan de internationale norm met een reëel uitzicht op een internationale toppositie. De opleiding tot het vak van topsporter duurt in de regel 5 tot 8 jaar.”
(NOC*NSF, 2009).

Volgens een recente opgave van NOC*NSF (2010) telt Nederland 737 topsporters en 4950 talenten (Tabel 2.8). Deze cijfers zijn gebaseerd op de registratie van sporters met een officiële talentstatus (Beloften, Internationaal talent en Nationaal talent) en een topsportstatus (A, B en HP) bij de sportbonden. Speciale faciliteiten en regelingen, zoals in het onderwijs, zijn alleen voor deze groep bedoeld (opgave NOC*NSF, 2010).

Tabel 2.8 Aantal topsporters en talenten in Nederland in 2010 (in absolute aantallen)
(Bron: NOC*NSF)

Status	Status	Aantal 2010
Sporters met een topsportstatus	A (mondiale top-8)	494
	B (mondiale top-16)	213
	HP (High Potential)	30
	Totaal	737
Sporters met een talentstatus	IT (Internationaal talent)	983
	NT (Nationaal talent)	1205
	B (belofte)	2762
	Totaal	4950

Op de vraag ‘hoeveel talenten uiteindelijk doorstoten naar de top’ is niet eenvoudig antwoord te geven. De definitie van toptalent is ook al jaren onderwerp van discussie. De looptijd van het beleidskader is bovendien veel te kort om dit te kunnen meten. In de sport worden vaak de twee olympische cycli of tien jaren trainingsarbeid als richtlijn voor ontwikkeling genomen.

Doorstoten naar de top betekent dat talenten een officiële topsportstatus van NOC*NSF ontvangen (A,B, HP) en als zij volgens de definitie van NOC*NSF *“internationaal op het hoogste senioreniveau (EK's, WK's en Olympische Spelen) meedoen, binnen een erkend topsportprogramma.”* NOC*NSF geeft aan dat het systeem van selectie bij bonden verschilt. Hoeveel plaatsen aan de top ‘beschikbaar’ zijn voor topsporters verschilt per tak van sport. Bij bonden die talenten regionaal of per district selecteren

vallen onherroepelijk talenten af wanneer selectie plaatsvindt voor een nationaal team. Er zijn op nationaal en internationaal niveau eenvoudigweg minder plaatsen aan de top te vergeven. Dit betekent dat het niet voor alle sporters met een huidige talentstatus mogelijk is om naar de top door te stoten en dus veel talenten onvrijwillig uitvallen of op een lager niveau hun sport blijven beoefenen. Hieronder bevinden zich veelal de 'trainingspartners' van talenten met een NT of IT status.

Naast deselectie door de bond (het niet geselecteerd zijn voor de status van topsporter, nationale selectieteams) zijn er nog meer redenen aan te wijzen voor uitval van talenten. Het Mulier Instituut heeft een online enquête uitgezet onder 1714 (ex)talenten die op 1 januari 2009 een NOC*NSF status (Belofte, IT, NT) hadden. De respons bedroeg 36%. Van de responsgroep gaf 12% aan de status te zijn kwijtgeraakt en 22% wist niet wat de huidige status was. Meer dan twee derde van de talenten die hun status verloren (69%), hoopte in de toekomst opnieuw een talentstatus te bemachtigen. Van de sporters die hun status hadden verloren, gaf bijna eenderde aan dat ze vrijwillig deze status hadden opgegeven en tweederde was de status onvrijwillig kwijtgeraakt. Deze laatste groep had dit vooral te danken aan blessures (26%) en deselectie (23%). Redenen van het vrijwillig statusverlies waren 'het belangrijker vinden van de school' (18%), 'genoeg hebben van het topsportwereldje' (12%), 'het besef dat de top niet (meer) haalbaar is' (10%) en/of 'liever andere dingen doen' (10%) (Elling et al., 2010).

Voorzieningen talenten

Hoewel vanuit de diverse deelprojecten niet direct wordt gefocust op het treffen van voorzieningen om onderwijs- en topsportcarrière te combineren, is het voor de volledigheid wel nuttig om een beknopt overzicht te geven van de bestaande mogelijkheden en voorzieningen op dat vlak.

Het vierjaren talentontwikkelingsprogramma, dat NOC*NSF en de sportbonden op verzoek van het Ministerie van VWS, hebben opgesteld voor de periode 2006-2010, heeft een belangrijke impuls opgeleverd voor o.a. het verbeteren van de mogelijkheden om topsport en onderwijs te combineren (NOC*NSF, 2010). In de afgelopen jaren hebben vrijwel alle sportbonden gebruik gemaakt van de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor het ontwikkelen van beleid en planvorming op het gebied van talentontwikkeling. Het accent ligt nu op het uitvoeren van deze plannen om talenten op te leiden tot het vak van topsporter.

In het kader van bovenstaand programma zijn en/of worden de volgende voorzieningen en activiteiten ontwikkeld die specifiek betrekking hebben op de combinatie topsport en onderwijs:

- In 2007/2008 is NOC*NSF gestart met een pilot om bij diverse sportbonden talentcoaches aan te stellen. Dit zijn gespecialiseerde coaches die binnen de nationale opleidingsprogramma's zijn aangesteld om de talenten te begeleiden (zie ook de regeling Talentcoaches). Het merendeel van deze talentcoaches werkt met talenten waarvan de programma's plaatsvinden op één van de vier CTO's (Centra voor Topsport en Onderwijs) in Nederland. De programma's zijn over het algemeen fulltime waarbij school c.q. studieroosters zijn aangepast op het sporttechnische programma. In totaal zijn er 46 talentcoaches (40 fte) bij 20 sportbonden (binnen 28 sporten) aangesteld (peildatum 1 september 2009).
- Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's) en Nationale TrainingsCentra (NTC's) moeten zorgen voor de optimale randvoorwaarden voor de hoogste nationale topsportprogramma's van bonden. Deze centra zijn erop gericht dat op één locatie

trainen, studeren en wonen optimaal kan worden gecombineerd. Eén van de kenmerken van CTO's is onder andere dat de onderwijskolom (VO, MBO, HBO en WO) aansluit op de verschillende trainings- en wedstrijdprogramma's. Inmiddels hebben 4 CTO's (Amsterdam, Eindhoven, Heerenveen, Papendal) en 5 NTC's (Beachvolleybal Den Haag, Waterpolo Utrecht, Polsstokhoogspringen Sittard, Triathlon Sittard en Zeilen Den Haag) het accreditatietraject doorlopen (bron: website NOC*NSF). Begin 2009 waren 59 topsportprogramma's en opleidingsprogramma's onder regie van de sportbond in de centra gevestigd. De programma's betroffen ongeveer 600 sporters van 20 bonden (NOC*NSF, 2009).

- NOC*NSF wil extra voorzieningen creëren voor schoolgaande talenten met een talent- of topsportstatus om topsport en onderwijs te combineren. Hierbij wordt gedacht aan verruiming van de wettelijke mogelijkheden voor scholen om aangepaste onderwijsprogramma's te draaien en mogelijkheden tot ondersteuning daarbij. Hierover is NOC*NSF in gesprek met het Ministerie van OCW en VWS. Tevens vindt overleg plaats met de onderwijsinstellingen. Naast de al bestaande LOOT-scholen in het voortgezet onderwijs is het doel om te bezien hoe topsport en MBO onderwijs beter gecombineerd kunnen worden.² Inmiddels zijn er 29 LOOT-scholen (VO) met in totaal 3400 LOOT-leerlingen verspreid over heel Nederland. Op een LOOT-school is het mogelijk om voortgezet onderwijs te volgen met een aangepast programma (sportplan).

---

² Uit een pilot op het MBO blijkt dat het aantal topsporters op MBO's relatief klein is en om die reden het niet wenselijk is om voor MBO's een volledig LOOT systeem in het leven te roepen (NOC*NSF, 2009).

3 Masterplan bewegen en sport MBO

Hoofdstuk 3 is geschreven door deelprojectleider Jan Faber, werkzaam bij de MBO Raad.

3.1 Inleiding

In het 'Masterplan bewegen en sport MBO' (www.platformbewegenensport.nl), hierna te noemen 'Masterplan MBO', wordt aangegeven hoe bewegen en sport binnen het MBO verder kunnen worden versterkt en op welke wijze de samenwerking tussen de diverse partijen kan leiden tot een meer samenhangend en dekkend aanbod voor de doelgroepen binnen het MBO. In het plan wordt voortgeborduurd op de ontwikkelingen en het beleid van de afgelopen jaren, waarin de Sprintpremies (onderdeel van de Alliantie School en Sport) een impuls aan diverse MBO-scholen hebben gegeven.

3.2 Doelstelling

De doelstelling van het Masterplan MBO is: *“Het duurzaam implementeren van bewegen en sport binnen het MBO, om de deelnemers voor te bereiden op een plek in de maatschappij als vitale werknemer en vitale burger”*. Om te komen tot meetbare resultaten is een cijfermatige doelstelling nodig. Deze cijfermatige doelstelling is als volgt gedefinieerd: *“Het streven is 5% van de minimale contacttijd per leerjaar (850 uur) die de student binnenschools aanwezig is (In Instellingstijd Verzorgd Onderwijs (IIVO), dus met uitzondering van Beroeps Praktijk Vorming (BPV)) in te vullen met sport en bewegen”*.

Het Masterplan MBO heeft als hoofddoelstelling het herinvoeren van lessen bewegingsonderwijs en gezondheid/leefstijl, om hiermee de 5% doelstelling na te streven. Inhoudelijk, meer kwalitatief wordt er gewerkt aan diverse thema's die de scholen kunnen kiezen als uitgangspunten en ondersteuning voor het verwezenlijken van de hoofddoelstelling.

De thema's sluiten aan bij de subdoelstellingen van het beleidskader:

1. Vergroten sportdeelname
  - Schoolsport (het opstarten van schoolsportverenigingen);
  - Sportkader (het vergroten van aanbod sporttrainers en scheidsrechtersopleidingen);
  - Verankeringsprogramma in curriculum (via Vitaal Burgerschap in het examenreglement);
  - BRAVO-ondersteuning (Bewegen, Roken, Alcohol, Voeding, Ontspanning) voor medewerkers (via de HRM afdeling bewegen en gezonde leefstijl voor medewerkers stimuleren).
2. Preventie van overgewicht
  - Leefstijl en testen (www.testjeleefstijl.nu) promoten en uitbouwen;
  - Gezonde school beleid (de handleiding voor het MBO schrijven en implementeren).
3. Aanpak van schooluitval
  - Voorkomen voortijdig schoolverlaten (Good practices opzoeken en communiceren).

4. Ontwikkeling van talent

- Topsport (handleiding topsport binnen het MBO schrijven).

Aan alle (deel)doelen van het beleidskader wordt gewerkt. Voor de hierboven genoemde thema's zijn themaleiders aangesteld die in hun thema een nationaal netwerk hebben en deskundig zijn. Zij zijn de intermediair tussen de landelijke organisaties en de scholen en organiseren delen van conferenties en lerende netwerken rond hun thema.

3.3 Stand van zaken

In deze paragraaf wordt ingegaan op de stand van zaken in het project. In tabel 3.1 is een chronologisch overzicht gepresenteerd van acties die zijn uitgevoerd.

Tabel 3.1 Chronologisch overzicht van acties die zijn uitgevoerd

Maand	Uitgevoerde acties
<i>2009</i>	
April	<ul style="list-style-type: none"> - Goedkeuring masterplan in platform. - Binnenkomst subsidieaanvragen, in totaal 30 scholen (29 ROC's en 1 AOC). - Toewijzing gelden aan scholen door externe beoordelingscommissie.
Juni	<ul style="list-style-type: none"> - Werving themaleiders voor Platform bewegen en sport, MBO Raad.
Juli	<ul style="list-style-type: none"> - Werving/benoeming sportcoördinatoren op veel scholen.
Sept	<ul style="list-style-type: none"> - Start van themaleiders, het ondersteuningsteam voor de sportcoördinatoren. - Start van de sportcoördinator op vele scholen. - Bijeenkomst themaleiders.
Okt	<ul style="list-style-type: none"> - Alle 29 deelnemende scholen leveren hun uitgewerkte plan van aanpak aan. - De themaleiders leveren hun actieplan aan. - Start 1e leergang voor sportcoördinatoren door Manage to Manage op Papendal.
Nov	<ul style="list-style-type: none"> - Bijeenkomst themaleiders. - Subsidie aan stichting Testjeleefstijl.nu wordt gehonoreerd door de Projectleider. - Ontwikkeling website van het platform bewegen en sport MBO, www.platformbewegenensport.nl wordt gestart, planning in-de-lucht is januari 2010.
Dec	<ul style="list-style-type: none"> - Kennisdeling conferentie gehouden te Helmond, 100 deelnemers. - De scholen worden bezocht door accountmanager. - Meeondertekenen convenant Gezond Gewicht.
<i>2010</i>	
Jan	<ul style="list-style-type: none"> - De scholen worden bezocht door accountmanager. - Offerte DSP-monitoring is akkoord en kan uitgezet worden. - Aanvraag procedure voor 2010 wordt uitgezet, voor nog 10 extra scholen.
Feb	<ul style="list-style-type: none"> - De themaleiders doen verslag van voortgang en leveren rapportage aan bij de projectleider. Deze verslagen zijn op te vragen bij de projectleider. - Bijeenkomst themaleiders. - DSP monitor wordt uitgezet onder de scholen. - Website is nog steeds niet in-de-lucht, interne hostproblemen.
Maart	<ul style="list-style-type: none"> - De plannen en aanvraagprocedure voor 2010 zijn rondgestuurd naar de nog niet deelnemende scholen.
April	<ul style="list-style-type: none"> - 7 april, conferentie i.s.m.. KVLO, HIS en Alfa college, te Groningen. - Ledenvergadering MBO Raad, inbreng van Olympisch Vuur. - De aanvragen van 10 nieuwe scholen zijn binnen. - Extra 'startgesprekken' met alle nieuwe aanvragers gehouden. - Subsidietoewijzing heeft plaatsgevonden.
Mei	<ul style="list-style-type: none"> - Website is in de lucht, zie www.platformbewegenensport.nl. - Het meten van het halen van de 5% norm door DSP wordt voor een deel overgedaan vanwege verkeerd ingevulde cijfers.
Juni	<ul style="list-style-type: none"> - De 2^e ronde accountgesprekken wordt gehouden.

De bedachte strategie met betrekking tot het opzetten van het subsidietraject voor de scholen en het inrichten van een ondersteunend kennisnetwerk voor de scholen heeft tot nu toe goed gewerkt. De planning en organisatorische opzet zijn volledig behaald. In figuur 3.1 wordt de projectorganisatie schematisch weergegeven. In deze figuur is ook te zien welke mensen aan welke onderdelen van het project werken.

De inhoudelijke vulling m.b.t. de activiteiten die de scholen uit moeten gaan voeren om met name de 5% norm te halen ligt iets weerbarstiger. Er zijn 2 'sporen' uitgezet om de scholen te ondersteunen. De eerste is het werken met de themaleiders die elk op hun thema nationaal deskundig zijn, theoretische verdieping kunnen geven rond de thema's, de MBO-school belangen in diverse deskundigheidsgroepen kunnen behartigen en tevens de scholen kunnen bedienen van informatie, voorbeelden, draaiboeken, good practices, etc.

Het tweede spoor is het werken met accountmanagers. Deze twee personen bezoeken alle scholen en hebben daar een (2 uur durend) gesprek waarin enerzijds de controle wordt gedaan op de effectiviteit en inzet van de middelen en anderzijds wordt gesproken waar de hulpvraag zit en ondersteuning geboden is.

Het algemene beeld bij de scholen is dat er een grote variëteit is in de mate van implementatie. De net startende scholen vinden het heel moeilijk om binnen de school draagvlak te vinden, ondanks de ondertekende 5%-ambitie. Er ontstaat daar vaak een lange onderzoeks- en opstartfase waarbij er een groot accent ligt op inbedding in de structuur, creëren van draagvlak en verankering in de OER-en (Onderwijs en Examen Reglement). Daarnaast worden er kleine pilots gestart, bijvoorbeeld met testjeleefstijl. De scholen die zelf al wat langer bezig zijn en ook al de sprintpremies hebben gehad gebruiken de subsidie met name voor uitbereiding van het sportaanbod. Dit wordt op de volgende manieren gedaan:

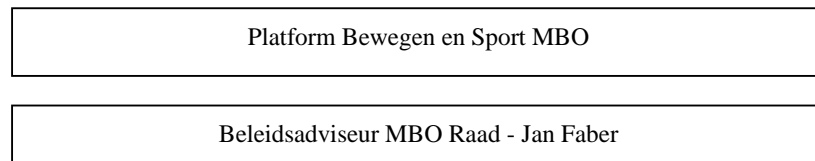
- vergroten van het bereik van aantal studenten bv. nu alle 1^e jaars en een deel 2^e jaars;
- breder inzetten van de activiteiten gericht op bewegen en leefstijl (meer type activiteiten, meer variatie);
- nadenken over het gebruiken van de handleiding gezonde school (nog niet geschikt voor het MBO);
- betrekken van de afdeling HRM bij de activiteiten voor medewerkers;
- aantrekken van de banden met de sportieve omgeving.

Op 1 ROC is een dermate langzame start gemaakt dat de subsidieverlening voor volgend jaar onder druk komt te staan. Bij 2 anderen zijn extra interventies gepleegd om meer praktische vooruitgang te boeken.

Om de scholen te bereiken zijn een aantal verschillende communicatievormen gekozen. De eerst te bereiken groep is die van de sportcoördinatoren, daarnaast de in de school werkende docenten (met een themaverantwoordelijkheid) en het middenmanagement.

In de afgelopen periode zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

- 4 platformbijeenkomsten voor de sportcoördinatoren;
- 4 kennisdelingsbijeenkomsten voor de sportcoördinatoren en docenten, gericht op één specifiek thema: Sportkader, Schoolsport, Leefstijl en BRAVO en Topsport;
- 2 landelijke conferenties met samen 220 deelnemers, voor sportcoördinatoren en middenmanagement;
- 1 opleiding voor sportcoördinatoren;
- 1 masterclass voor sportcoördinatoren en leidinggevenden;
- per deelnemende school 2 keer bezoek gehad van hun accountmanager voor een voortgangsrapportage;
- alle themaleiders hebben (op vraag) een aantal scholen bezocht om lokaal maatwerk te leveren.

Figuur 3.1 Schematische weergave projectorganisatie Masterplan MBO

3.4 Methode van monitoring en evaluatie

De monitoring van het Masterplan MBO wordt georganiseerd via de MBO scholen en is gericht op de eindgebruikers (MBO studenten) en de intermediaire scholen.

De monitoring van de eindgebruiker vindt plaats via Testjeleefstijl.nu. Op basis van ervaringen bij Deltion en ROC Nijmegen is in het voorjaar van 2008 een leefstijlscan (inclusief een fitheidstest) ontwikkeld voor MBO studenten, genaamd 'Testjeleefstijl.nu'. Deze webbased leefstijlscan is gebaseerd op de TNO-leefstijlscan die oorspronkelijk ontwikkeld is voor gebruik bij werknemers. Testjeleefstijl.nu geeft op gebruikersniveau de data m.b.t. onder andere overgewicht en sportdeelname. Deze testresultaten kunnen door de leerlingen gebruikt worden bij het maken van een persoonlijk actieplan met huidige stand van zaken en gedragingen. Daarnaast staat er in het persoonlijk actieplan welke acties er ondernomen gaan worden en wordt er verwezen naar ondersteuning bij deze mogelijke gedragsverandering. De rapportage van 2008-2009 levert de gegevens voor de 0-meting. Testjeleefstijl.nu levert voor de student een rapportage op gebruikersniveau en levert een schoolrapportage af op intermediair niveau.

De monitoring van de intermediair (de MBO school) vindt op een tweetal manieren plaats. Ten eerste wordt de DSP-monitor gebruikt voor het monitoring van het behalen van de hoofddoelstelling, de 5% norm. In 2006 en 2008 heeft DSP onderzoek gedaan naar de mate van binnenscholen bewegen en daarmee binnen de sector een benchmark opgesteld. De benchmark van 2008 levert gegevens voor de 0-meting op. Deze werd ingevuld door diverse sportbetrokkenen per MBO school. Ten tweede wordt de inhoudelijke voortgang van de subprojecten binnen de scholen gevolgd via accountgesprekken die 6 maal per 3 jaar plaatsvinden. De accountmanager vraagt hier naar de borging van de programma's, de financiële besteding en bekijkt de gekozen strategie. Er vindt schriftelijke verslaggeving plaats die gedeeld wordt met de themaleiders om themaspecifieke interventies te plegen.

Alle deelnemende scholen zijn verplicht om deel te nemen aan alle drie de vormen van monitoring. De rapportage naar aanleiding van de monitor is zo ingericht dat de scholen de uitkomsten goed kunnen gebruiken om de eigen situatie te zien en specifiek een hulpvraag te kunnen stellen aan de themaleiders.

De planning voor de verschillende onderdelen van de monitor is als volgt:

1. Testjeleefstijl.nu: Deze leefstijlscan zal jaarlijks worden afgenomen bij de betrokken studenten
2. DSP-monitor: Voor het voorjaar van 2010, 2011 en 2012 wordt een vergelijkbare (internet)vragenlijst afgenomen bij alle MBO scholen (ook als zij geen gebruik maken van de subsidie). Hierin wordt meer specifiek naar het behalen van de 5%

norm gevraagd. De eerste resultaten worden nog voor de zomer van 2010 verwacht.

3. Accountgesprekken: Deze gesprekken vinden 2 maal per jaar op alle betrokken scholen plaats.

3.5 Resultaten leerlingen

In dit rapport worden verschillende vraagstellingen beantwoord die uitgesplitst zijn naar vier doelgroepen, te weten leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten. In deze paragraaf worden de resultaten op het niveau van de leerlingen besproken.

3.5.1 Beweegnorm

De eerste vraagstelling luidt: *“Wat is het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?”*.

Uit onderzoek van TNO binnen 10 MBO scholen blijkt dat eenderde (33%) van de MBO studenten voldoet aan de NNGB (TNO, 2009). Hierbij is rekening gehouden met het feit dat de NNGB norm anders is voor studenten van 18 jaar en ouder (30 minuten matig intensief bewegen op ten minste 5 dagen per week) dan voor de jongeren (dagelijks 60 minuten matig intensief bewegen). De gegevens zijn daarom ook apart weergegeven voor jongeren van 15-16 jaar en 17 jaar en voor jongeren van 18 jaar en ouder (tabel 3.2).

In totaal voldeed 49% van de studenten van 18 jaar en ouder en maar 26% van de jongeren aan de betreffende beweegnorm. Het percentage studenten van 18 jaar en ouder dat aan de NNGB voldeed ligt enigszins lager dan in de referentiebestanden over de Nederlandse bevolking. Er werd even vaak intensief bewogen (voldaan aan de fitheidnorm) als voldaan aan de NNGB. Hierbij moet opgemerkt worden dat de fitheidnorm door ons gebaseerd is op minimaal 30 (i.p.v. 20) minuten per keer intensief sporten, dus de getallen zijn in werkelijkheid gunstiger (zie onderschrift tabel 3.2). Bijna tweederde (61%) voldoet aan één van beide normen en voldoet dus aan de combinorm.

Tabel 3.2 Beweggedrag MBO studenten

Beweeggedrag	Aantal (n)	Totaal (%)	15-16 jaar (%)	17 jaar (%)	18+ (%)
Voldoet aan de NNGB*	4228	33	27	25	49
Voldoet aan de Fitnorm**	4055	33	33	32	34
Combinorm	3812	61	56	55	72

* *Nederlandse Norm Gezond Bewegen: tenminste 5 dagen per week gedurende minimaal 30 minuten per dag matig intensief bewegen (vergelijkbaar met doorwandelen, fietsen) (Kemper, 2000). Voor jongeren onder de 18 jaar is de norm op basis van minimaal 60 minuten per dag matig intensief bewegen gehanteerd.*

** *Fitnorm: tenminste 3 dagen per week gedurende minimaal 20 minuten per keer intensief bewegen vergelijkbaar met sporten) (ACSM, 1998). Vanwege de vraagstelling is hier de norm op basis van 30 minuten per keer intensief bewegen gehanteerd. Dit betekent dat een strengere normering is gehanteerd. Het percentage gebaseerd op de 20 minuten norm ligt mogelijk dus hoger dan het genoemde percentage in de tabel.*

3.5.2 Overgewicht en obesitas

De tweede vraagstelling luidt: “*Wat is het percentage jongeren met overgewicht en obesitas binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?*”.

Tabel 3.3 laat zien dat van de MBO studenten 14% overgewicht heeft en 5% heeft obesitas (gezaamenlijk 19%) (TNO, 2009). Dus bijna 1 op de 5 studenten heeft overgewicht of obesitas. Daarnaast heeft 8% van de MBO studenten ondergewicht. Vrouwelijke studenten hebben significant vaker ($p < 0,001$) ondergewicht dan mannelijke studenten, 18-plussers hebben significant vaker ($p < 0,001$) overgewicht en obesitas dan 15-16 jarigen of 17 jarigen.

Tabel 3.3 Overgewicht bij MBO studenten (N=7383)

Gewicht	Totaal (%)	15-16 jr (%)	17 jr (%)	18+ (%)
Ondergewicht	8	7	8	8
Normaal gewicht	73	76	74	70
Overgewicht	14	14	14	16
Obesitas	5	3	4	6

3.5.3 Schooluitval

De derde vraagstelling op het niveau van de leerlingen luidt: “*Wat is het percentage leerlingen/studenten dat voortijdig school verlaat zonder behalen van een diploma (definitief schooluitval), regelmatig verzuimt of een leerachterstand heeft opgelopen binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de ontwikkeling hiervan gedurende de looptijd van het beleidskader?*”

Voor een beschrijving van het aantal voortijdig schoolverlaters in het MBO is gebruik gemaakt van het rapport Kerncijfers 2005-2009 van het ministerie van OCW. Deze gegevens worden verstrekt door DUO. Op basis van de persoonsgebonden onderwijsnummers, die elke jongere heeft die in Nederland bekostigd onderwijs volgt, wordt voortijdig schoolverlaten op landelijk, regionaal en instellingsniveau in kaart gebracht. Dit gebeurt vanaf 2005. In het rapport Kerncijfers 2005-2009 van OCW worden nieuwe VSV'ers omschreven als “alle leerlingen van 12-22 jaar die in een bepaald schooljaar zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Aantallen hebben betrekking op het verschil tussen twee peildata. Bijvoorbeeld het aantal voortijdig schoolverlaters voor het schooljaar 2005/2006 wordt bepaald door per deelnemer te kijken of degenen die op 1-10-2005 in het onderwijs zaten ook nog op 1-10-2006 in het onderwijs zitten. Zo niet, dan wordt gecheckt of ze voortijdig zijn uitgevallen of dat er andere redenen zijn, waarom ze niet meer op school zitten (zoals doorgestroomd naar vervolgonderwijs, startkwalificatie gehaald etc.)”

De cijfers laten zien dat van de nieuwe voortijdige schoolverlaters (VSV'ers) 74% uit het MBO komt (tabel 3.4), 24% van alle VSV'ers komt uit het VO, waarvan 42% wel een VMBO-diploma heeft behaald. Het percentage voortijdig schoolverlaters ligt in het MBO hoger dan in het VO. Binnen het MBO wordt 8% van de leerlingen VSV'er. In het VO ligt dit een stuk lager, op slechts 1%. Tevens is het percentage nieuwe VSV'ers in het VO bijna drie keer zo sterk gedaald dan in het MBO, gemeten naar het peiljaar 2005-2006.

Tabel 3.4 Nieuwe VSV'ers naar onderwijsniveau in de periode 2005-2009. Bron: DUO, (OCW, 2010)

	2005-2006		2006-2007		2007-2008		2008-2009	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
	VSV	VSV	VSV	VSV	VSV	VSV	VSV	VSV
Totaal	52.681	4,0	50.869	3,9	46.751	3,6	42.608	3,2
VO	15.219	7,3	13.986	6,6	11.792	5,1	10.110	4,5
MBO	36.274	9,3	35.904	9,0	33.916	8,5	31.602	8,0

De grootste groep VSV'ers in het MBO komt uit de beroepsopleidende leerweg niveau 2 (BOL2), BOL4 en de beroepsbegeleidende leerweg niveau 2 (BBL2). Deze gegevens staan weergegeven in tabel 3.5. Gezamenlijk zijn deze niveaus verantwoordelijk voor bijna tweederde van het aantal VSV'ers in het MBO. De grootste procentuele reductie is gerealiseerd in de BOL. In de BBL is bij sommige niveaus nog steeds een stijging van het aantal nieuwe VSV'ers te zien (stijging over de jaren is niet weergegeven in de tabel).

Tabel 3.5 Nieuwe VSV'ers in het MBO naar onderwijssoort in 2008/2009. Bron: DUO, in: Kerncijfers 2005-2009, OCW

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
BOL	9%	22%	11%	22%
BBL	4%	20%	4%	2%

Onder de VSV'ers vormen jongens de meerderheid met bijna 60%. Binnen de groep VSV'ers is de grootste groep te vinden bij de 18-jarigen. Hier is ook een toename van het aantal VSV'ers te zien (niet weergegeven in tabel). Voor jongeren onder de 18 geldt dat het VSV-percentage sterk is gedaald ten opzichte van 2005/2006. Over het algemeen geldt dat hoe hoger de leeftijd, hoe hoger het percentage uitvallers (Ministerie van OCW, 2010).

Nederland is ingedeeld in 39 Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC-) regio's. Met de regio's is afgesproken het aantal nieuwe voortijdige school verlaters (VSV'ers) in het schooljaar 2010-2011 te verminderen met 40 procent ten opzichte van 2005/06. De uitval moet jaarlijks cumulatief met 10 procent verminderen; 10 procent in schooljaar 2007/08, 20 procent in schooljaar 2008/2009 oplopend tot 40 procent reductie in 2010/11 (Ministerie van OCW, 2010). Een aantal grote MBO-instellingen heeft in het schooljaar 2008/09 de doelstelling van 20% procent reductie gehaald. Meer dan de helft van de ROC's, AOC's en vakinstellingen bleven onder de 10% steken. Gelet op de grote spreiding van de resultaten tussen de MBO-instellingen moet het mogelijk zijn de uitval in het MBO verder terug te dringen .

3.5.4 Talentontwikkeling

De laatste deelvraag op het niveau van leerlingen luidt: "Hoeveel topsporttalenten stoten uiteindelijk door naar de top binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?".

Deze vraag is moeilijk te beantwoorden. Het is niet bekend hoeveel topsporters er landelijk een MBO-opleiding volgen en welke status zij hebben. Wel is het aantal MBO-topsporters dat in de nationale database van NOC*NSF staat te benoemen. Hierin staan de huidige sporters met een A, B of NT status. Dit aantal is nog niet helemaal helder maar lijkt zo rond de 500 te zitten. MBO-instellingen met een topsportregeling tellen topsporters met status en zonder status op, waardoor ook via deze weg geen goede cijfers verkregen kunnen worden.

De vraagstelling wat het aantal talenten is dat naar de top doorstoot is binnen het MBO niet te achterhalen. Alleen de groep die de (sub)top al behaald heeft, is in kaart gebracht. Cijfers uit 2008, afkomstig van de bonden en beschikbaar gesteld door NOC*NSF hanteren de indeling van de nieuwe profielen en hebben daarbij deels de maatschappelijke status van de (potentiële) topsporter vermeld. Van 712 sporters met een talentstatus (IT, NT en B) is bekend wat hun maatschappelijke positie is. In totaal volgen 43 van deze 712 talenten een MBO-opleiding. Wanneer dit aantal wordt geëxtrapoleerd naar het totaal van 1686 sporters met een talentstatus, dan komen we uit op ruim 100 topsporttalenten in het MBO. Daar komt mogelijk nog een aantal seniorenporters met A-, B- of HP-status bij. Dit zullen er naar verwachting echter niet al te veel zijn, aangezien het hierbij doorgaans gaat om fulltime sporters (Blom en Duijvestein, 2008).

Het MBO levert een belangrijke bijdrage aan het ondersteunen van de groep talenten in de (sub)top door zoveel mogelijk maatwerk te leveren binnen het onderwijs. Van de 71 MBO-instellingen, hebben 24 instellingen een topsportregeling. Vier ROC's participeren in een Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO). Daarnaast participeren 2 ROC's in een Nationaal Training Centrum (NTC).

3.6 Resultaten scholen

In deze paragraaf staan de resultaten centraal met betrekking tot scholen. In de volgende subparagrafen zullen achtereenvolgens het bereik, de initiatieven en de toename aan kennis worden besproken.

3.6.1 Bereik

De eerste vraag luidt: *“Welk deel van de scholen zal worden bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en zal actief betrokken worden bij de uitvoering ervan?”*

Bij de start van het programma (bij de 0-meting) deden 5 ROC's mee waar samen 10.000 studenten participeerden in deze meting. In totaal krijgen alle 66 MBO scholen de mogelijkheid betrokken te worden bij het project, waarvan 41 ROC's, 11 AOC's en 14 vakcollege's. In het eerste subsidiejaar (gebruik 2009-2010) doen er 38 ROC's en 1 AOC mee. Voor 2010 (gebruik 2010-2011) zijn daar al 10 scholen bij gekomen: 6 ROC's, 2 AOC's en 2 vakcollege's. De verwachting is dat er in het derde jaar (gebruik 2011-2012) nogmaals 10 scholen bij komen (schatting: 2 ROC's, 4 AOC's en 4 vakscholen). Samengevat komt het erop neer dat bijna de gehele markt bereikt wordt.

3.6.2 Initiatieven

Vervolgens staat centraal hoeveel en welke initiatieven als gevolg van het beleidskader tot stand worden gebracht om:

- sport en bewegen bij schoolgaande jeugd te bevorderen?
- overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
- uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
- vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
- talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen zullen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren?

Om overgewicht bij schoolgaande jeugd tegen te gaan en sport en bewegen te bevorderen wordt het binnenschools aanbod gericht op bewegen en leefstijl vergroot. Het streven is om 1 klokuur per week aanbod te genereren. Deze lessen dragen direct bij aan het behalen van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Indirect wordt er gewerkt aan het aanbieden van leefstijlgerichte leerinhouden. Via testjeleefstijl.nu worden alle deelnemende studenten geconfronteerd met hun huidige gestel en gedrag. Deze confrontatie gaat over in persoonlijke begeleiding, e-care, lessen en andere specifieke interventies. Deze leefstijlinterventies worden samen met de nationale GBI's (Gezondheid Bevorderende Instanties) ontwikkeld.

Naast deze praktische op de eindgebruiker gerichte interventies is er sterke aandacht voor het vormgeven van beleid rond de Gezonde school, dit specifiek door het (mede)schrijven van de 'handleiding Gezonde school MBO'. De thema's 'Gezonde school' en 'Leefstijl en testen', worden door een nationaal deskundig themaleider ontwikkeld en geïmplementeerd.

Het derde thema (voorkomen voortijdig schoolverlaten) is ook in handen van een themaleider vanuit het platform bewegen en sport. Binnen dit thema worden de huidige good-practices in kaart gebracht en verspreid onder de scholen die zoeken naar bewegingsrijke interventies voor dit probleem. In het eerste jaar zijn er op drie plaatsen good-practices te ontdekken:

1. Bij de opleidingen op niveau 1, extra activiteiten met als thema's structuur en verbondenheid.
2. Bij de zogenaamde 'rebound' voorzieningen, studenten die na een verkeerde keuze worden begeleid naar een nieuwe opleiding. Bewegen en sport wordt daar oa. gebruikt als observatie instrument om gedragingen en competenties van de student te ontdekken en te gebruiken bij een juiste beroepskeuze.
3. Bij het cursorische aanbod van de school meestal gericht op agressiereductie en weerbaarheid.

Het beter toerusten van vakmensen, professionals en vrijwilligers krijgt een impuls door het opnieuw opstarten van de lessen op het gebied van bewegen en leefstijl. Het wegsaneren van bewegingsonderwijs op het MBO vanaf 1996 heeft er voor gezorgd dat er veelal geen sportaccommodatie of personeel meer is. Nieuwe kennis is nodig om inhoud en legitimering vorm te geven.

In tweede instantie gaat het er bij het MBO plan om weer eigen personeel aan te nemen of op te leiden. Daarnaast is het thema (en dus de themaleider) Sportkader bezig met het verbreden van het opleidingsterrein en afzetgebied voor de sportkaderopleidingen. Het breder wegzetten van kaderopleidingen, trainer, coach en scheidsrechters, niet alleen voor de (ongeveer 16.000) studenten van de opleiding Sport & Bewegen binnen het MBO, maar mogelijk voor alle studenten (het MBO heeft 500.000 studenten!). Vanuit de themaleiders en projectleider die via conferenties, themanetwerk bijeenkomsten, masterclasses en een opleiding voor sportcoördinatoren, geïnformeerd en geschoold worden ontstaat veel nieuwe kennis. Op de nieuwe website www.platformbewegenensport.nl wordt alle kennis verzameld en voornamelijk open-source aangeboden. Voor de meer besloten informatie is er een afgeschermd deel: het 'leden-net'. Ook zal het net gestarte forum mogelijk bijdragen aan een snelle vraag-antwoord-mening vorming.

Wat betreft het stimuleren van talentontwikkeling op het gebied van sport zullen geen initiatieven worden ontplooid. De doelgroep MBO (vanaf ongeveer 17 jaar) is al geïndiceerd en als talent herkend tegen de tijd dat ze op school komen.

Wel wordt gewerkt aan voorzieningen die getroffen worden om een onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren. Vanuit het thema 'Topsport' is de themaleider op dit punt bezig om een landelijk handboek topsport voor het MBO te schrijven, hierin staan uniforme richtlijnen en voorbeelden voor beleid en uitvoering van topsportbeleid binnen de scholen. Het ondersteunen met raad en daad voor de binnen de MBO-scholen aanwezige topsportcoördinatoren geeft al duidelijk meer handvatten voor een ondersteuning op maat. Naast de inhoudelijk ondersteuning wordt er gewerkt aan een addendum bij de onderwijsovereenkomst waarin de school zijn maatwerkafspraken met de topsporter kan vastleggen. Dit geeft duidelijkheid naar de onderwijsinspectie, leerplichtambtenaar, DUO-groep en collega's binnen de school.

3.7 Resultaten sportverenigingen

Het Masterplan MBO heeft geen betrekking op sportverenigingen. De betreffende vragen zullen dus ook niet worden beantwoord.

3.8 Resultaten gemeenten

Het Masterplan MBO heeft geen betrekking op gemeenten. De betreffende vragen zullen dus ook niet worden beantwoord.

4 Sportaanbod voor het Onderwijs

Hoofdstuk 4 is geschreven door deelprojectleider Jorg Radstake, werkzaam bij de NOC*NSF.

4.1 Inleiding

In het projectvoorstel Sportaanbod voor het onderwijs (juni 2008, www.platformsportbewegenonderwijs.nl) wordt nadrukkelijk aangegeven op welke wijze dit project een bijdrage kan leveren aan de doelstelling van het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. Alvorens in te gaan op de monitoring en evaluatie van dit project zal in het kort de opdracht en doelstelling van het project beschreven worden.

Uit onderzoek blijkt dat een belangrijke stap om meer jongeren te laten sporten en bewegen, stimulering is van de samenwerking tussen scholen en sportverenigingen. Het op jonge leeftijd eigen maken van een sport- en beweegcultuur zorgt ervoor dat mensen gedurende hun leven vaker en intensiever zullen sporten. Op de basisschool dienen kinderen al bewust gemaakt te worden van het feit dat sport en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel is van een actieve leefstijl. De basisschool is ook de levensfase waarin kinderen gaan sporten. Voor een stevig fundament voor een levenslange sportloopbaan is nodig dat al op de basisschoollleeftijd wordt gestart met een brede sportoriëntatie. Dat vraagt om kwalitatief goed bewegingsonderwijs met een goede verankering van sportoriëntatie via een doorlopende leerlijn van binnen naar buitenschools. In het VO is te zien dat steeds meer jongeren hun binding met sport verliezen. Door beter in te spelen op de behoeften van deze groep is behoud mogelijk. Dit vraagt wel om een aanzienlijk andere aanpak en focus vanuit verenigingen (in samenwerking met de school). Deze samenwerking biedt potentieel grote kansen, maar in de praktijk komt dit maar mondjesmaat op gang. Dat heeft te maken met de mogelijkheden van sportverenigingen om op vragen van scholen en de BOS-omgeving (Buurt, Onderwijs en Sport) in te kunnen gaan. De sportsector wordt in het beleidskader gevraagd dat laatste probleem op te lossen door middel van “aangepast sportaanbod”. De sportsector vertaalt dit naar het project Sportaanbod voor het Onderwijs. De sportsector durft op grond van het uitgebreide voorwerk van de afgelopen jaren een ambitieuze, brede en generieke aanpak te kiezen waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het aantal jongeren (4-17 jaar) dat voldoet aan de beweegnorm.

De sportsector gaat een nieuw sportaanbod creëren voor schoolgaande jeugd. Een basisvoorwaarde is dat dit aanbod aansluit op de behoefte van jongeren en ook die jongeren aanspreekt die nog onvoldoende sporten of geen lid zijn van een sportvereniging. Het aanbod dient ook te passen in de schoolse setting. Dat houdt onder meer in dat het aanbod inhoudelijk moet aansluiten op de lesprogramma's van scholen. Tevens zal het ook organisatorisch inpasbaar moeten zijn en plaatsvinden op tijdstippen dat het onderwijs de grootste vraag heeft: vooraf, tijdens of aansluitend op de schooltijden. Door het sportaanbod binnen schoolverband aan te bieden gaat een extra impuls uit voor specifieke doelgroepen die niet van nature geïnteresseerd zijn in sport, of vanwege sociaal economische redenen niet kunnen deelnemen aan regulier sportaanbod. De verwachting is dat op deze manier de drempel voor sportdeelname wordt verlaagd.

4.2 Doelstelling

De doelstelling van dit deelproject luidt als volgt: *“Realisatie van 1500 schoolactieve verenigingen in augustus 2012 die als volwaardige samenwerkingspartner van scholen en overige partners in de BOS-driehoek kunnen functioneren”*.

Onder schoolactieve vereniging wordt verstaan een vereniging die:

- aanbod levert dat aansprekend is voor jeugd (die niet (meer) geïnteresseerd was);
- aanbod levert dat aansluit op organisatorische/inhoudelijke vragen van de school;
- zelf structurele samenwerkingsverbanden onderhoudt met scholen, ook tijdens en rondom schooltijden en andere partners in de BOS-omgeving;
- een heldere visie heeft op jeugd; ambitie om te groeien in jeugdleden, bestaande jeugdleden wil behouden dan wel extra aanbod wil ontwikkelen voor de jeugd.

De schoolactieve sportverenigingen zullen in totaal gedurende de projectperiode gezamenlijk 87.500 contacturen verzorgen aan sportaanbod voor de schoolgaande jeugd, waarvan minimaal een kwart plaats vindt vooraf, tijdens of direct aansluitend op de schooltijden. Gedurende het project zal, naast het aantal verenigingen, tevens de gemiddeld groeps grootte worden gemeten, zodat het bereik onder jongeren zichtbaar wordt.

De output van het project ligt op een ander niveau. Dan gaat het om de producten en kennis die gedurende de projectperiode door de 17 sportbonden en NOC*NSF in samenwerking met partners zullen worden opgeleverd in 2012. Een overzicht van de belangrijkste output:

- nieuwe vormen sportaanbod in de schoolse setting;
- nieuwe samenwerkingsvormen tussen verenigingen en scholen;
- deskundigheidsbevordering van kader;
- meer verenigingskader inzetten in de schoolse uren;
- meer jongeren als vrijwilliger;
- inspirerende good practices van schoolactieve verenigingen;
- intensivering van landelijke schoolsportactiviteiten in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs;
- landelijke schoolsporttoernooien in het primair onderwijs;
- netwerkvorming van sport en onderwijs op landelijk niveau;
- structurele kennisdeling tussen sportbonden en andere sectoren.

De ambitie van 1500 schoolactieve verenigingen richt zich op de doelstelling van het beleidskader: vergroten van het aantal jeugdigen (4-23 jaar) dat de beweegnorm haalt. Om deze bijdrage te kunnen meten, wordt de bijdrage van de schoolactieve vereniging als volwaardig en structureel samenwerkingspartner vertaald in contacturen.

Onder contacturen worden uren verstaan die in schoolverband worden besteed aan sport. Dat kan gaan om uren vooraf, tijdens en aansluitend op de schooltijden (de zgn. “schoolse uren”) maar ook om activiteiten die ’s avonds of in het weekend in schoolverband worden georganiseerd. Denk daarbij bijvoorbeeld aan schoolsporttoernooien, sportkampen en introductie cursussen.

Een structureel samenwerkingsverband houdt in dat op verzoek van de school een schoolactieve vereniging gemiddeld 40 contacturen per jaar aan moet kunnen bieden aan de schoolgaande jeugd (ongeveer 1 uur per schoolweek). Van het totaal aantal

contacturen is minimaal een kwart vooraf, tijdens of direct aansluitend op de schooltijden³. Het gemiddelde aantal contacturen is 40; of een vereniging dit haalt is in sterke mate afhankelijk van de mogelijkheden die het lokale netwerk biedt. Voor een eenduidige monitoring van het aantal schoolactieve verenigingen wordt daarom een ondergrens gehanteerd: minimaal 20 uur contacturen sportaanbod op scholen op jaarbasis, waarvan 50% vooraf, tijdens of direct aansluitend aan de schooltijden.

4.3 Stand van zaken

Onderstaande beschrijving is een uitbreiding van de voortgangsrapportage aan het platform Sport, Bewegen en Onderwijs (december 2009). Deze voortgangsrapportage gaf inzicht in de ontwikkelingen in 2009 en dus de status van het project.

Op dit moment (juli 2010) participeren -na diverse gesprekken en doorgevoerde aanpassingen in de subsidieaanvragen- 17 bonden. In tabel 4.1 staan de deelnemende bonden weergegeven, met daarbij welke sport ze vertegenwoordigen en tot slot hun persoonlijke doelstelling wat betreft het aantal schoolactieve verenigingen in 2012: In totaal streven de bonden op dit moment dus naar 1465 schoolactieve verenigingen en wordt de vooraf gestelde kwantitatieve doelstelling van 1500 schoolactieve verenigingen benaderd.

Tabel 4.1 Betrokken sportbonden en doelstelling aantal schoolactieve verenigingen

Bond	Sport	Doelstelling aantal schoolactieve verenigingen
KNLTB	Tennis	150
KNHS	Paardensport	50
KNSB	Schaatsen	100
KNHB	Hockey	125
Atletiekunie	Atletiek	85
KNZB	Zwemmen	85
Nevobo	Volleybal	100
KNKV	Korfbal	75
Watersportverbond	Watersport	100
JBN	Judo	100
NHV	Handbal	75
NTTB	Tafeltennis	30
SBN	Squash	20
KNRB	Roeien	50
KNVB	Voetbal	150
KNKF	Krachtsport en fitness	150
Nefub	Floorball en unihockey	20
TOTAAL	-	1465

Om de huidige stand van zaken ten aanzien van de uitvoeringsplannen van de meerjarenaanvragen compact te beschrijven wordt een onderscheid gemaakt tussen collectief en individueel (bondspecifiek) én tussen 2009 en het eerste half jaar van 2010.

³ De lessen LO die door de vereniging worden verzorgd zitten ook in deze uren. Door monitoring zal getracht worden te achterhalen welk deel bestaat uit reguliere lessen LO zodat de bijdrage aan de beweegnorm kan worden bepaald. Echter de vragenlijst t.b.v. de metingen zal hiervoor aangepast moeten worden en mogelijk hebben de verenigingen zelfs onvoldoende zicht op de positionering van het aanbod: onder de les LO of als extra aanbod.

Bonden individueel in 2009

In september/oktober 2009 is de eerste meting (0-meting) door de bonden uitgezet waarin het aantal schoolactieve verenigingen is bepaald. Hierin hanteren we dat er sprake moet zijn van het verzorgen van een passend sportaanbod met een ambitie van 40 uur op jaarbasis aangeboden voor, tijdens of direct na 'lestijden' en in de "schoolse setting" door deskundigen van de vereniging. Gezien de verschillen tussen de verenigingen zal echter een ondergrens van 20 contacturen worden gehanteerd.

Wat betreft de concrete resultaten die de bonden in 2009 gerealiseerd hebben valt het volgende te zeggen: De bonden hebben hun (eigen) projectorganisatie staan en hebben door de 0-meting zicht gekregen op verenigingen, die al een verbinding met het onderwijs hebben en mogelijk de potentie en intentie hebben om schoolactief te worden (zie tabel 4.2). Uit de resultaten bleek verder dat er een enorme diversiteit was aan samenwerkingsverbanden: van het gebruik maken van elkaars accommodatie, ondersteuning bij sportdagen tot het laten verzorgen van sportaanbod door (deskundig) kader.

Tabel 4.2 Resultaten 0-meting (in percentages). Meerdere antwoorden waren mogelijk, waardoor de totalen niet optellen tot 100%.

Bond (respons)*	Werkt de vereniging al samen met scholen en/of aanbieders van naschoolse opvang?					Met wat voor soort scholen is er samenwerking?		
	Ja, allen met scholen	Ja, met scholen + naschoolse opvang	Ja, met naschoolse opvang	Nog niet, maar willen wel	Nee	Primair onderwijs	Voortgezet onderwijs	Middelbaar beroepsonderwijs
KNLTB (373)	41	5	3	17	34	89	28	7
KNSB (19)	53	16	0	11	21	100	36	14
KNHB (91)	42	26	4	12	15	77	66	13
Atletiekunie (194)	37	29	2	13	33	90	76	26
KNZB (122)	32	1	2	21	43	88	40	28
Nevobo (305)	39	5	1	21	34	97	20	7
KNKV (262)	47	13	2	19	19	95	23	5
Watersportverbond	x			x		x	x	
JBN (188)	29	24	4	20	13	93	52	21
NHV (136)	49	14	1	18	18	96	22	4
NTTB (30)	67	10	3	13	7	100	35	13
SBN (13)	54	7	15	23	0	25	100	38

*De KNKF, Nefub en KNVB participeren pas vanaf 2010 en hebben niet deelgenomen aan de 0-meting. De meting is niet verplicht uitgezet, maar mogelijk maken deze bonden wel facultatief gebruik van deze mogelijkheid met als doel zicht te krijgen op kansrijke verenigingen. Het Watersportverbond en de KNRB hebben hun reeds eerder uitgezette verenigingsenquête gebruikt om inzicht te krijgen in verenigingen met potentie en intentie om schoolactief te worden. Van de KNSB komen nog steeds enquêtes binnen, aangezien besloten is de 0-meting breder uit te zetten. Met de KNHS is afgesproken eerst de kansrijke plekken (locaties met een koppeling tussen manege en vereniging) in kaart te brengen, alvorens de nulmeting daarop uit te zetten.

** het symbool x geeft aan dat er wel potentie is onder de verenigingen en dat de focus ligt op het primair en voortgezet onderwijs. Gezien het feit dat er gebruik gemaakt is van een bestaande verenigingsenquête die 'omgebouwd' is, ontbreken de aantallen/percentages.

Daarnaast is er een start gemaakt met één of meerdere thema's uit de subsidieaanvraag, die in de toekomst ingezet worden om kansrijke verenigingen te ondersteunen en uiteindelijk de persoonlijke doelstelling te halen. Gezien de resultaten van de 0-meting hebben er geen wijzigingen ten aanzien van de kwantitatieve doelstelling van de bonden

plaats gevonden. De vooraf ingestoken persoonlijke doelstelling van iedere deelnemende bond kan -op dit moment- dus nog steeds als realistisch beschouwd worden.

Bonden individueel in 2010

Vanuit de resultaten van de 0-meting is zicht gekomen op de kansrijke verenigingen. Deze worden individueel of met een groepsgewijze aanpak daar waar mogelijk van dichtbij (bijvoorbeeld via de verenigingsondersteuners) ondersteund. In het verlengde hiervan worden ondersteuningsconcepten (bijvoorbeeld stappenplan voor verenigingen om met het onderwijs een samenwerking aan te gaan) ontwikkeld en uitgerold. De zichtbaarheid -door middel van communicatie vanuit de bonden- neemt steeds meer een prominente plek in. Al met al levert dit good practices op, die als voorbeeld voor zowel de andere verenigingen als het onderwijs een inspirerende werking hebben.

Collectief in 2009

Vanaf het aanstellen van de projectleider (per 1 september 2009) hebben een drietal inhoudelijke bijeenkomsten in Huis van de Sport (Nieuwegein) plaatsgevonden (zie tabel 4.3). De bijeenkomsten in de eerste helft van dit kalenderjaar waren voornamelijk gericht op het indienen van de gezamenlijk de projectaanvraag bij het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. Op basis daarvan hebben de verschillende bonden uiteindelijk hun specifieke subsidieaanvraag -ter beoordeling- bij NOC*NSF ingediend.

Tabel 4.3 Schema kennisdelingsbijeenkomsten – inspireren en verbinden tussen sportbonden (2009 en 2010)

Datum	Thema
10 september 2009	Het gezamenlijk bepalen van de vragenlijst om zicht te krijgen op de kansrijke verenigingen. Deze zal -na afstemming met het Mulier Instituut- digitaal via Formdesk voor elke bond beschikbaar worden gesteld.
5 november 2009	Het verschaffen van inzicht in de ontwikkelingen in het onderwijswerkveld (met name LO) en het op zoek gaan naar kansrijke scholen om daar als sportvereniging een passend sportaanbod te verzorgen.
3 december 2009	Het verkennen van de mogelijkheid om een gezamenlijk traject (met SLO) in te gaan, met als doel een passend sportaanbod te ontwikkelen dat aansluit bij het onderwijs (in de plannen van enkele bonden).
4 februari 2010	De mogelijkheid om vanuit de bond verenigingen te stimuleren zich aan te sluiten bij lokale initiatieven in de Nationale Sport Week (verbinden vereniging met onderwijs) en verkennen van de gezamenlijke communicatiestrategie.
29 april 2010	Het slaan van bruggen door de koppeling van (schoolactieve) verenigingen met sportactieve scholen (KVLO/NOC*NSF).
Maart/april 2010	Een tweetal bijeenkomsten met de werkgroep communicatie om een duidelijke afbakening te krijgen tussen collectieve en bondspecifieke communicatie(strategieën) en het bepalen van de inhoud van het collectieve communicatieplan voor 2010.

Collectief in 2010

In dit kalenderjaar hebben ook al bijeenkomsten plaatsgevonden (zie tabel 4.3), waarbij de verschillende partijen -door uitwisseling- elkaar proberen te inspireren, maar tegelijkertijd zijn ‘producten’ uitgewisseld. Centraal daarbij staat dat wat collectief kan, collectief gedaan wordt om te voorkomen dat iedere bond apart het onderwijs gaat benaderen. Om deze gezamenlijke koers te bepalen is een werkgroep communicatie in het leven geroepen. Dat heeft een gezamenlijke flyer in combinatie met een digitaal contactformulier opgeleverd, die de vraag vanuit het onderwijs op de juiste plek bij de bond neerlegt. Meer informatie is te vinden op www.nocnsf.nl/sportenonderwijs.

4.4 Methode monitoring en evaluatie

Het monitoring- en evaluatietraject bestaat uit kwantitatieve metingen in de vorm van digitale vragenlijsten bij sportverenigingen. NOC*NSF faciliteert en ondersteunt deze monitoring voor bonden in afstemming met het Mulier Instituut. Deze vragenlijst van de 0-meting is te vinden via de volgende link: [www.formdesk.nl/noc-nsf/sport en onderwijs](http://www.formdesk.nl/noc-nsf/sport-en-onderwijs).

De 0-meting

De 0-meting is uitgezet om meer zicht te krijgen op de verenigingen, die de intentie en potentie hebben ook daadwerkelijk -in de toekomst- schoolactief te worden en te blijven. Kortom de kansrijke verenigingen in beeld proberen te krijgen. Er is daarbij gebruik gemaakt van een getrapte methodiek: via de deelnemende sportbonden zijn de verenigingen bevraagd. Onder een brede en/of (soms) selecte groep verenigingen is deze uitgezet. De resultaten zijn in tabel 4.2 beknopt weergegeven en zijn met name bedoeld om beleidsaanpassingen te kunnen doen en maatwerk ondersteuning te kunnen bieden.

De 1-meting

In de 1-meting (september 2010) zullen enkele vragen worden toegevoegd aan de vragenlijst en enkele vraagstellingen aangepast worden. Met name de vraag welke contacturen bovenop de reguliere lessen LO plaatsvinden zal anders c.q. explicieter geformuleerd worden. Ook zal getracht worden iets meer te kunnen zeggen over de groeps grootte, die gebruik maakt van het sportaanbod door verenigingen. Dit zal wederom in afstemming met het Mulier Instituut plaatsvinden.

Kwalitatief onderzoek (door het Mulier Instituut)

Vanuit de genoemde metingen is niet alle informatie te achterhalen die vanuit dit deelproject en vanuit het totale beleidskader wenselijk wordt geacht. Zo hebben de verenigingen onder andere niet altijd zicht of het een extra aanbod betreft of dat het in plaats van de lessen LO aangeboden wordt. Daarom is het Mulier Instituut gevraagd mee te denken voor een aanvullend, verdiepend, kwalitatief onderzoek. Het aanvullende onderzoek heeft ten doel verdiepende informatie op te leveren over de aanpak en resultaten bij sportverenigingen, het onderwijs en de schoolgaande jeugd. Tegelijkertijd dient dit onderzoek meer inzicht te geven in de succes- en faalfactoren voor een structurele verbinding tussen schoolactieve verenigingen en het onderwijs. De resultaten geven input voor een (nog) beter ondersteuningsaanbod door de bonden richting de verenigingen. Daarnaast dienen deze aanvullende resultaten ook als input voor gerichte communicatie om de samenwerking tussen sport en onderwijs te verbeteren.

Gedurende de looptijd van het beleidskader wordt jaarlijks aan het begin van elk schooljaar (september) gemeten hoe het project verloopt.

4.5 Resultaten leerlingen

De monitoring van het project Schoolactieve Sportverenigingen heeft geen directe betrekking op leerlingen. De betreffende vragen zullen dan ook niet worden beantwoord. Bij de 1-meting (september 2010) zal informatie worden gegeven over het aantal schoolactieve verenigingen en het totaal aantal uren sportaanbod dat zij gezamenlijk verzorgen. Echter de verenigingen zullen desondanks geen/onvoldoende

zicht hebben op de samenstelling van de groep (wel op de gemiddelde groepsgrootte), die gebruik maakt van hun sportaanbod en op de vraag of het een extra aanbod betreft of dat het in plaats van de lessen LO aangeboden wordt. Daarom is het Mulier Instituut gevraagd mee te denken voor een aanvullend, verdiepend onderzoek (zie uitgebreide uitleg bij methode van monitoring en evaluatie binnen het deelproject).

4.6 Resultaten scholen

In deze paragraaf staan de resultaten centraal met betrekking tot scholen. In de volgende subparagrafen zullen achtereenvolgens het bereik, de initiatieven en de toename aan kennis worden besproken.

4.6.1 Bereik

De monitoring van het project Schoolactieve Sportverenigingen heeft geen directe betrekking op leerlingen. Welk deel van de scholen bereikt wordt, is niet gemeten. De betreffende vragen zullen in dit rapport dan ook niet worden beantwoord.. In de komende metingen zullen we dit wel onderzoeken. Vanuit de 0-meting komt wel naar voren met welke onderwijstypes de schoolactieve verenigingen samenwerken (zie tabel 4.2). Uit de ondersteuningsplannen van de 17 deelnemende bonden richting hun verenigingen kan worden herleid bij welke onderwijstype hun prioriteit ligt (zie tabel 4.4). Uitsluiting van de andere onderwijstypen is niet de bedoeling en afhankelijk van de vraag zal getracht worden ook hier maatwerk in ondersteuning te geven. Om nadrukkelijk in te kunnen spelen op de vraag in het onderwijsveld, kan vanaf heden gebruikt gemaakt worden van een contactformulier, via de website van NOC*NSF.

Tabel 4.4 Overzicht focus op onderwijstype (per sportbond), afkomstig uit de meerjarenaanvragen

Bond	focus op onderwijstype*				
	PO	VO	MBO	SO	BSO/NSO
KNLTB	x	x	x		
KNHS	x				
KNSB	x				
KNHB	x	x			x
Atletiekunie	x	x			
KNZB	x				x
Nevobo	x	x			
KNKV	x	x			
Watersportverbond	x	x			
JBN	x	x			x
NHV	x	x			
NTTB	x				
SBN	x				
KNVB	x	x			
KNRB		x	x		
KNKF	x	x			
Nefub	x	x			

* PO=primair onderwijs, VO=voortgezet onderwijs, MBO=middelbaar beroepsonderwijs, SO=speciaal onderwijs, BSO/NSO=Buitenschoolse opvang/naschoolse opvang

Er kan (voorzichtig) gesteld worden dat met name de scholen, die hun blik naar buiten gericht hebben, meer open (zullen) staan voor de samenwerking met schoolactieve verenigingen (bijv. sportactieve scholen primair, speciaal en voortgezet onderwijs maar ook de deelnemende VMBO-scholen aan het deelproject van de NISB). NOC*NSF werkt daarnaast samen met de KVLO en Coca Cola Nederland in het project Mission Olympic. Daarin worden via 200 scholen voor voortgezet onderwijs meer dan 150.000

leerlingen bereikt. Dit zullen in eerste instantie dan ook de kansrijke onderwijsplekken zijn!

4.6.2 *Initiatieven*

Vervolgens staat centraal hoeveel en welke initiatieven als gevolg van het beleidskader tot stand worden gebracht om:

- a. sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen;
- b. overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan;
- c. uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd;
- d. vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten;
- e. talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen zullen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren.

Vanuit dit deelproject worden geen initiatieven ondernomen om overgewicht bij schoolgaande jeugd tegen te gaan. Wel wordt binnen de projectperiode gekozen voor een integrale afstemming met andere organisaties zoals RIVM/CGL, KVLO en Convenant Gezond Gewicht. Dit om onder andere scholen te stimuleren sportactief te worden. Deze certificering “sportactieve school” is een samenwerkingsverband tussen KVLO en NOC*NSF. Tevens worden er geen initiatieven ondernomen om uitval en leerachterstanden te beperken of om talentontwikkeling te stimuleren. Wel zijn er met het onderwijs al bestaande afspraken (o.a. LOOT-scholen (LOOT=Landelijke Overleg Onderwijs en Topsport) en Centra voor Topsport en Onderwijs en Nationale Topsport Centra) met faciliteiten en ondersteuning om topsport en onderwijs beter te kunnen combineren. Tot nu toe betreft dit met name tijdelijke voorzieningen. VWS, OCW en NOC*NSF werken gezamenlijk aan noodzakelijke en meer structurele oplossingen voor de hele onderwijskolom (VO/MBO/HBO/WO).

Alhoewel het geen primaire opdracht is voor het deelproject zal wel gedurende de projectperiode aandacht worden gevraagd voor het belang van monitoren van vorderingen van kinderen in het primair onderwijs op alle domeinen van het bewegingsonderwijs. Met het verlaten van de lagere school moeten kinderen het “fysieke alfabet” hebben aangeleerd: Basisvormen in bewegen en sport en plezier in bewegen en sport waarmee ze later in de sport kunnen ‘lezen en schrijven’. Voor een sportieve basis voor een sportief leven moeten kinderen enerzijds ervaren wat ze kunnen en anderzijds ook ontdekken wat ze leuk vinden. Hierin is het bevorderlijk als ze geadviseerd worden in hun sportkeuze. Het monitoren van de vorderingen van kinderen in dit fysieke alfabet en het geven van een sportadvies bieden ook aanknopingspunten voor talentherkenning.

Er worden ook initiatieven ondernomen om vakmensen, professionals en vrijwilligers beter toe te rusten. Vanuit het deelproject kiezen enkele bonden gericht voor deskundigheidsbevordering bij de verenigingen (zie paragraaf 4.7.2). Voor het welslagen van het project is het echter niet noodzakelijk dat de professional in het onderwijs inhoudelijk ‘geschoold’ wordt. Wel participeert het deelproject in een klankbordgroep van de KVLO ten aanzien van het nieuwe beroepscompetentieprofiel om sport en onderwijs ook nadrukkelijk via de vakdocent te verbinden. Hier is namelijk wel een taak weggelegd voor de vakleerkracht, bijvoorbeeld in het monitoren van de sportersloopbaan. Zicht krijgen op de mogelijkheden te verbinden met lokale sportverenigingen krijgt expliciet aandacht door collectieve workshops op studiedagen

voor het (bewegings)onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn: studiedag Thomas van Aquino (12 december 2009 te Tilburg), MBO-studiedag (8 december 2009 te Helmond) en VO-studiedag (16 juni 2010 te Zwolle).

4.6.3 *Toename kennis*

De vierde deelvraag op het niveau van scholen luidt: *Zal de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweginginterventies in de setting onderwijs en sport toenemen bij scholen gedurende de looptijd van het beleidskader?*

Door communicatie vanuit het deelproject zal de kennis van schoolactieve verenigingen over en het gebruik van effectieve sport- en beweginginterventies naar verwachting toenemen. Door ook effectieve sportinterventies op te nemen in het overzicht van effectieve sport- en beweginginterventies (deelproject van NISB, TNO en het Mulier Instituut) zal ook de setting onderwijs beter op de hoogte zijn van welke sportinterventies effectief zijn. Echter binnen het project wordt de effectiviteit niet gemeten.

4.7 **Resultaten sportverenigingen**

Op het niveau van sportverenigingen staan drie hoofdvragen centraal:

1. Welk deel van de sportverenigingen zal worden bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en zal actief betrokken worden bij de uitvoering ervan?
2. Hoeveel en welke initiatieven zullen mede als gevolg van het beleidskader tot stand komen om:
  - sport en bewegen bij de schoolgaande jeugd te bevorderen?
  - overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
  - uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
  - om topsport talentontwikkeling te stimuleren?
  - vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
3. In hoeverre zal de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweginginterventies in de setting onderwijs en sport toenemen bij sportverenigingen gedurende de looptijd van het beleidskader?

In de volgende subparagrafen zullen achtereenvolgens het bereik, de initiatieven en de toename aan kennis worden besproken.

4.7.1 *Bereik*

Voor alle bonden geldt dat zij zich met de ondersteuning richten op verenigingen die willen en kunnen en die de ambitie hebben ook een extra sportaanbod voor onderwijs te zorgen. Het aantal verenigingen dat samenwerkt met het onderwijs is echter vele malen groter. Van de 1500 schoolactieve verenigingen garanderen we dat ze als volwaardig samenwerkingspartner gemiddeld die 40 uur kunnen leveren. We hopen dat we daarmee een olievlekwerking bewerkstelligen en meer verenigingen inspireren schoolactief te worden.

Onderstaande tabel geeft zicht op het aantal verenigingen van de deelnemende bonden. Als dit wordt afgezet tegen de kwantitatieve doelstellingen komen we tot hun bereik. Het is namelijk niet wenselijk om het totaal aantal verenigingen in Nederland weer te geven, aangezien alleen maar de 2** en 3*** bonden (en de bonden vanuit een innovatieve start) in dit project mogen participeren.

Tabel 4.5 Overzicht bereik (in aantallen en percentages) per bond

Bond	Totaal aantal (aangesloten) verenigingen*	Kwantitatieve doelstelling gedurende projectperiode	Doelstelling bereik (in %)
KNLTB	1741	150	9
KNHS	2524	50	2
KNSB	787	100	13
KNHB	311	125	40
Atletiekunie	289	85	29
KNZB	433	85	20
Nevobo	1232	100	8
KNKV	564	75	13
Watersportverbond	379	100	26
JBN	761	100	13
NHV	419	75	18
NTTB	634	30	5
SBN	56	20	36
KNVB	3369	150	4
KNRB	115	50	43
KNKF**	115	150	130
Nefub***	27	20	74

* aantal verenigingen (ledenmodule 2008, NOC*NSF)

** aantal verenigingen, exclusief de vechtsportscholen, die ook in het project zullen participeren

*** aantal verenigingen in 2010, aangezien de Nefub pas vanaf 2009 aangesloten is bij NOC*NSF

Het bereik in percentage lijkt bij sommige bonden (relatief) laag te liggen. Wel zullen deze schoolactieve verenigingen juist als voorbeeld dienen voor andere verenigingen binnen hun bond. Ons doel is om hier vervolgens een olievlekwerking vanuit te laten gaan richting verenigingen, die al op de één of andere manier een verbinding hebben met het onderwijs. Daarnaast gebeurt er lokaal (waarschijnlijk) meer in de samenwerking tussen sport en onderwijs dan waar de bonden zicht op hebben, waardoor het bereik feitelijk hoger zal liggen.

Het startpunt bij de bonden is zeer divers. Sommige bonden hebben -via bijvoorbeeld hun verenigingsondersteuners- al een duidelijk beeld van de kansrijke verenigingen. Andere bonden hebben juist door middel van de 0-meting zicht gekregen op die verenigingen met de potentie en intentie om -in de toekomst- als schoolactief bestempeld te kunnen worden. Deze (groep) kansrijke verenigingen ontvangt (gevraagd) ondersteuning. Daarnaast wordt mogelijk ook op de vraag vanuit het onderwijs ingegaan met het doel verenigingen aan het onderwijs te binden en daarmee uiteindelijk schoolactief te 'maken'.

4.7.2 *Initiatieven*

Vervolgens staat centraal hoeveel en welke initiatieven als gevolg van het beleidskader tot stand worden gebracht om:

- sport en bewegen bij jeugd te bevorderen;
- overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan;
- uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd;
- vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten;
- talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen zullen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren.

Initiatieven om overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan en initiatieven om schooluitval, leerachterstanden en talentontwikkeling te beperken zullen niet tot stand komen in dit deelproject.

Binnen de subsidievoorwaarden bestaat ruimte voor de bonden om in te kunnen gaan op hun specifieke situatie/ontwikkelingsfase en daarmee aan te sluiten bij de behoefte van verenigingen. De subsidieaanvragen richten zich op deze drie onderdelen (zie tabel 4.6), waarbij figuur 4.1 zicht geeft op deskundigheidsontwikkeling. Hieruit valt af te leiden dat 15 van de 17 bonden in hun meerjarenaanvragen inzetten op deskundigheidsbevordering.

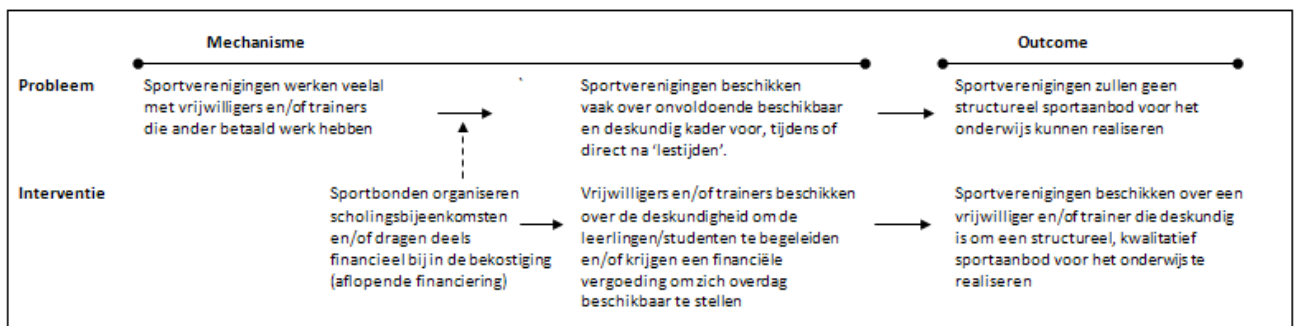
Tabel 4.6 Overzicht inzet middelen (per sportbond), afkomstig uit de meerjarenaanvragen

Bond	Inzet middelen op onderdeel*		
	A	B	C
KNLTB	X	X	X
KNHS	X	X	
KNSB	X	X	X
KNHB	X	X	X
Atletiekunie		X	X
KNZB		X	X
Nevobo		X	X
KNKV	X	X	X
Watersportverbond	X	X	X
JBN	X	X	X
NHV		X	X
NTTB	X		
SBN	X		
KNVB	X	X	
KNRB	X	X	X
KNKF	X	X	X
Nefub	X	X	X

*A= sportaanbod voor onderwijs = geschikt maken van nieuw sportaanbod voor de jeugd voor de setting onderwijs of het ontwikkelen van manieren voor scholen en verenigingen om effectief samen te werken

B= versterking verenigingsorganisatie = deskundigheidsbevordering van verenigingskader en/of het inzetten van additioneel verenigingskader (uitbreiding van verenigingscapaciteit in de schoolse uren)

C= mankracht bond = versterking coördinatie van beleid sport en onderwijs (maximaal 10% van het totale budget van de aanvraag)

Figuur 4.1 CMO-schema over deskundigheidsbevordering

De bonden kiezen ten aanzien van deskundigheidsbevordering voor een -voor hun specifieke situatie- passende aanpak. Het brede palet richt zich van de verbinding met de reguliere bondsopleidingen (samenwerking met de Academie voor Sportkader), via modules in het onderwijs (o.a. KNHB) naar de praktijkondersteuning van een deskundige trainer uit de trainerspool (o.a. bij NHV en Nevobo) om gezamenlijk met de lokale vereniging het sportaanbod te verzorgen (train-de-trainer concept).

Op verschillende terreinen en vanuit verschillende invalshoeken worden verenigingen hiermee in staat gesteld zich (specifiek) te scholen om op een verantwoorde wijze hun sportaanbod te kunnen verzorgen.

Natuurlijk wordt er tevens aangesloten bij de regeling combinatiefuncties. Deze professionals zijn uitermate geschikt om voor één of zelfs meerdere verenigingen het passende sportaanbod te verzorgen. De bonden stimuleren en ondersteunen hun verenigingen dan ook om op lokaal niveau aansluiting hierbij te vinden.

4.7.3 *Kennis en gebruik effectieve interventies*

Bij de ontwikkeling van passend sportaanbod wordt voortgeborduurd op voorgaande ervaringen die binnen de doorlopende leerlijnen "Van binnenschools naar buitenschools leren sporten en bewegen" (SLO e.a.) en de daarop gebaseerde sportkennismakingsmappen van een groot aantal bonden zijn opgedaan. Tegelijkertijd zal het verdiepende onderzoek dat door het Mulier Instituut uitgevoerd wordt inzichten opleveren om daadwerkelijk ook in de toekomst een structureel sportaanbod voor het onderwijs (door schoolactieve verenigingen) te blijven verzorgen.

4.8 **Resultaten gemeenten**

Het project Sportaanbod voor het Onderwijs heeft geen betrekking op gemeenten. De betreffende vragen zullen dus ook niet worden beantwoord.

5 Bevordering Lokale Netwerkvorming: Sport Lokaal Samen

Hoofdstuk 5 is geschreven door deelprojectleider Tammy Baur, werkzaam bij de VSG.

5.1 Inleiding

In juli 2009 is door het Platform SBO het plan van aanpak voor de voorbereidingsfase van het project vastgesteld. In de voorbereidingsfase (Fase 1) is een projectgroep geformeerd die bestaat uit de volgende landelijke partners: VSG, NISB, NOC*NSF, KVLO, MBO-raad en PO-raad (namens de VO-raad). Fase 1 is in september 2009 gestart en in februari 2010 geëindigd. Ondersteund door Oberon is binnen deze projectgroep onderzocht binnen welke kaders netwerkvorming bevorderd moet worden. Dit heeft geresulteerd in de door Oberon geschreven handreiking 'Lokale Netwerkvorming Sport, Bewegen en Onderwijs', die als leidraad dient voor het ondersteuningstraject (Fase 2).

In februari 2010 is het projectvoorstel Bevordering Lokale Netwerken Sport, Bewegen en Onderwijs goedgekeurd door het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs (SBO). Dit Platform is opgericht naar aanleiding van het door de ministeries van VWS en OCW in 2008 opgestelde Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. In dit beleidskader wordt aangegeven hoe verder te bouwen op de ontwikkelingen en het beleid van de afgelopen jaren, die ernaar streven de verbinding tussen onderwijs en sport te versterken om zo tot een samenhangend en dekkend aanbod voor de jeugd te komen. Daarmee wordt bijgedragen aan de volgende doelen: Verhogen sportdeelname, het tegengaan van overgewicht, terugdringen van schooluitval en talentontwikkeling. Het platform zet onder andere in op intensievere samenwerking tussen scholen, sportclubs, naschoolse opvang en sportbuurtwerk.

Fase 2 van het project is gestart in maart 2010 en eindigt in 2012. Ten behoeve van de uitvoering van het ondersteuningstraject is in maart 2010 een plan van aanpak opgesteld en een meer aansprekende naam voor het project gekozen: Sport Lokaal Samen, ondersteuningstraject 2010-2012.

In het kader van o.a. de BOS (Buurt-Onderwijs-Sport)-regeling en de BSI (Breedtesportimpuls) zijn op vele plaatsen netwerken van sport en beweegteams ontstaan. Ook de Impuls brede scholen, sport en cultuur (Combinatiefuncties) draagt hiertoe bij.

De VSG (Vereniging Sport en Gemeenten) is gevraagd deze ervaringen verder te verspreiden en om netwerkvorming te bevorderen rond PO- en VO-scholen, MBO-instellingen en in buurten. Hierbij krijgt men ondersteuning van partijen als KVLO, NISB en NOC*NSF. Het zwaartepunt ligt daarbij op scholen en instellingen en in wijken waar de achterstanden en problemen op het gebied van sport en bewegen, overgewicht en schooluitval het grootst zijn. Daarbij ligt de focus op jeugdigen van 10-18 jaar, omdat juist bij deze doelgroep de sportdeelname zienderogen terugloopt.

5.2 Doelstelling

De analyse van de projectgroep is dat er in Nederland weliswaar sprake is van een grote hoeveelheid landelijke, regionale en lokale projecten, initiatieven en activiteiten, maar dat deze inspanningen onvoldoende resulteren in een structurele aanpak op lokaal niveau. De continuïteit van de activiteiten is niet gewaarborgd en de financiering en personele inzet zijn vaak van tijdelijke aard. De bestaande netwerken van scholen, sportaanbieders, gemeenten en overige betrokken partijen moeten veelal worden versterkt of er moeten nieuwe netwerken worden ingericht. Die netwerken kunnen bestuurlijk en/of uitvoerend van aard zijn. We gaan er vanuit dat de genoemde knelpunten op het bestuurlijke niveau moeten worden aangepakt. Speciale aandacht gaat uit naar netwerkvorming in achterstandswijken. Een ander aandachtspunt is de wijze waarop lokale partners overzicht kunnen krijgen in alle initiatieven, projecten en activiteiten op lokaal niveau. De doelgroep wordt gevormd door lokale kernpartners: gemeenten, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair, voortgezet en MBO-onderwijs.

Hoofddoel van het ondersteuningstraject is de versterking van bestuurlijke en uitvoerende lokale netwerken van Sport en Onderwijs. De uitvoerende netwerken kunnen bestaan uit professionals en vrijwilligers uit onderwijs-, sport- en buurtorganisaties, met de vakleerkracht en combinatiefunctionaris als spil. In een netwerk of in een 'team' kunnen deze vakmensen samen een doorlopend sport- en beweegaanbod creëren voor leerlingen van scholen en de jeugdige inwoners in de wijk.

Als resultaat is er bij 40 gemeenten in 2012 aantoonbaar sprake van:

1. Verbetering van de informatie en communicatie over netwerken sport, bewegen en onderwijs, zodat de kernpartners en eventuele andere partners op de hoogte zijn hoe netwerken van sport en onderwijs tot stand te brengen of te versterken
2. Versterking van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau doordat:
  - er een ondersteuningstraject is uitgevoerd waarbij aan 40 gemeenten intensieve ondersteuning 'on the job' is geboden bij de totstandkoming of versterking van lokale netwerken sport en onderwijs. Gemeenten waar achterstanden het grootst zijn, krijgen voorrang boven andere lokale situaties in het ondersteuningstraject;
  - kernpartners op bestuurlijk niveau contact met elkaar onderhouden en elkaars expertise benutten;
  - kernpartners de overige betrokken partijen kennen en deze betrekken in het netwerk;
  - de rolverdeling binnen het netwerk helder is (o.a. wat betreft initiatief, bestuurlijke verantwoordelijkheden en uitvoerende organisaties).
3. Waarborging van de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname door verankering in lokaal beleid doordat:
  - beleidsterreinen zijn geïntegreerd en middelen gebundeld doordat er een lokale bestuurlijke agenda 'sport en onderwijs' is opgesteld waarin verschillende beleidsterreinen en sectoren vertegenwoordigd zijn;
  - de kernpartners de werkwijze hebben verankerd in hun beleid en organisatie;
  - de uitvoering van activiteiten voor meerdere jaren is zeker gesteld;
  - er vooruitgang is geboekt ten aanzien van de structurele financiering van het sportaanbod;

De nevendoelestelling is de uitrol naar gemeenten van dat wat voortkomt uit lopende (ondersteunings)trajecten op het gebied van lokale netwerkvorming, of van reeds bestaande goede voorbeelden daarvan:

- Er is een digitale handreiking opgeleverd en onder de aandacht gebracht bij alle gemeenten. De handreiking bevat in ieder geval een stappenplan, goede voorbeelden van lokale samenwerking en een overzicht van valkuilen en succesfactoren. De handreiking wordt regelmatig aangevuld met ‘good practices’ en nieuws;
- Er zijn 8 informatiebijeenkomsten en 8 terugkombijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten en lokale partners. Op de bijeenkomsten worden deelnemers (o.a. aan de hand van de handreiking) geïnformeerd en geïnspireerd;
- De lokale partners, in ieder geval de kernpartners (gemeente, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair- en voortgezet onderwijs, ROC’s en AOC’s), zijn (beter) geïnformeerd over de mogelijkheden en strategieën om verbindingen en netwerken van sport en onderwijs te versterken.

5.3 Stand van zaken

Kern van het ondersteuningstraject is de handreiking Sport Lokaal Samen en het bieden van ondersteuning bij de implementatie daarvan bij 40 gemeenten en de verspreiding van goede voorbeelden, samenwerkingsmodellen en –strategieën via informatievoorziening en bijeenkomsten. De ondersteuning wordt langs verschillende wegen aangeboden. Eén van de voorbeelden hiervan is dat er is een landelijk ondersteuningspunt is o.l.v. een projectcoördinator. Dit bureau zorgt voor een aantal centrale ondersteuningsactiviteiten zoals een digitale handreiking, regionale bijeenkomsten en communicatie. Voor de ondersteuning ‘on the job’ wordt een pool van maximaal 8 ondersteuners geformeerd.

Om de doelstellingen te bereiken zijn vanaf februari 2010 de volgende activiteiten in gang gezet:

A. Verbeteren van de informatie en communicatie:

- *maart/april '10*: Opstellen van een *communicatieplan* waarin doelen, werkwijze en uitvoering van het ondersteuningstraject onder de aandacht worden gebracht o.a. via de communicatiekanalen van de verschillende landelijke partners.
- *april '10*: Ontwikkeling van een *digitale handreiking* die regelmatig aangevuld wordt met goede voorbeelden, valkuilen en succesfactoren en nieuws. Via deze handreiking kan ook de aanvraag ingediend worden om aan het project mee te doen. De handreiking is te downloaden. Tijdens informatiebijeenkomsten is de handreiking als brochure verstrekt aan de deelnemers.
- *mei '10*: Ontwikkeling van *flyers* met algemene informatie over het project. Deze worden bij alle VSG-activiteiten en bij regionale vakoverleggen verspreid en meegezonden in mailings.
- *mei/juni '10*: Organisatie van 4 *informatiebijeenkomsten* in de vier afdelingen van VSG waar deelnemers afkomstig uit de doelgroep worden geïnformeerd, geïnspireerd en gemotiveerd.

B. Versterken van de samenwerking tussen sport en onderwijs op lokaal niveau:

Juni/juli/augustus 10: 20 gemeenten worden geselecteerd (1^e tranche) om aan het ondersteuningstraject mee te doen. De uiterste aanvraagdatum voor de 1^e tranche is 31 juli om gemeenten genoeg tijd te geven de partijen bij elkaar te zoeken en gezamenlijk doelen en doelgroepen in de aanvraag te verwoorden. De selectie vindt plaats middels

de op de aanvraag aan te geven doelen en doelgroepen van het te vormen of te versterken lokale netwerk, naast het aanleveren van cijfers voor wat betreft sportdeelname, overgewicht en schooluitval van de betreffende doelgroep. Daarbij gaat bij de selectie een lichte voorkeur uit naar netwerken waarin zogenaamde achterstandswijken op het gebied van sport en bewegen betrokken zijn en/of VMBO- en MBO-scholen.

- Oberon heeft opdracht gekregen dit ondersteuningstraject en met name de adviseurs te begeleiden, bijeenkomsten daartoe te organiseren en uit te voeren en de projectleider hierin te adviseren. Hieronder vallen werkzaamheden als presentaties, training of scholingsactiviteiten, ontwikkeling van instrumenten (protocollen, draaiboek, evaluatieformulieren e.d.)
  - Er worden maximaal 8 *ondersteuners aangesteld* afkomstig uit de achterban van projectgroepleden: Er zijn gegadigden vanuit NISB en vanuit KVLO. Er is eventueel aanvulling mogelijk na selectie van gemeenten vanuit Provinciale Sportraden/Sportservices.
- C. Waarborgen van de continuïteit van sportaanbod, sportactiviteiten en sportdeelname door verankering in lokaal beleid
- Er vindt jaarlijks *monitoring, evaluatie en rapportage* plaats; deze opdracht is uitgezet bij het Mulier Instituut. In paragraaf 5.4 wordt de methode van monitoring en evaluatie verder toegelicht.

5.4 Methoden van Monitoring en Evaluatie binnen het deelproject

Hieronder wordt beschreven hoe de monitoring en evaluatie van het project Sport Lokaal Samen wordt ingestoken. Op dit moment is overleg gaande over de gebruikte methodieken en gehanteerde planning met het Mulier Instituut. De hieronder beschreven opzet is dan ook nog niet definitief, maar geeft wel een beeld van de voornemens op het gebied van monitoring en evaluatie.

5.4.1 Doelgroep

De doelgroep van de monitoring en evaluatie wordt gevormd door de lokale kernpartners: gemeenten, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair, voortgezet en MBO-onderwijs.

5.4.2 Omschrijving methoden

De monitoring en evaluatie van het project Sport Lokaal Samen is gericht op een procesevaluatie van de uitvoering van de beoogde activiteiten en de waardering daarvan door de deelnemers. Er wordt gekeken naar het verbeteren van de randvoorwaarden waar onder resultaten tot stand kunnen worden gebracht in termen van door de ministeries gewenste outcome (in het bijzonder het verhogen van sportdeelname, tegengaan van overgewicht en terugdringen schooluitval).

De mate waarin de procesopbrengsten gerealiseerd zijn, kan worden afgemeten aan de opvattingen en afspraken van de kernpartners (gemeente, sportaanbieders, schoolbesturen en scholen voor primair- en voortgezet onderwijs, ROC's en AOC's) over de realisatie van de doelstellingen van het lokale project.

Als hoofdvraag van het monitoring- en evaluatieonderzoek kan op grond van het voorgaande worden geformuleerd:

In welke mate zijn de kernpartners⁴ voor lokale netwerkvorming zowel bij de geselecteerde gemeenten als bij andere gemeenten bereikt door de beoogde activiteiten, hoe waarden zij de keuze voor en wijze van uitvoering van deze activiteiten en in welke vorm en mate hebben deze activiteiten naar hun oordeel geleid tot betere communicatie en informatie, versterking van lokale samenwerking tussen sport en onderwijs en een beter geborgde continuïteit van sportaanbod, - activiteiten en – deelname.

Naast de tranche-gemeenten is dus ook het streven om in lichtere mate de output te monitoren van gemeenten die zonder ondersteuning met netwerkvorming aan de slag zijn gegaan (maar wel conform de handreiking).

De insteek van de netwerkvorming is verankering op bestuurlijk niveau. Op uitvoerend niveau is er in veel gevallen al een netwerk. Bestuurlijke verankering moet er voor zorgen dat ook de uitvoerende netwerken versterkt en structureel worden. De monitorings- en evaluatiegegevens worden o.a. verzameld met behulp van een digitaal logboek door de aangestelde ondersteuners.

Op dit moment is de VSG met het Mulier Instituut bezig met de planvorming voor monitoring en evaluatie op basis van de beschreven doelstellingen (output) van de projectperiode. Om de eerder genoemde hoofdvraagstelling te kunnen beantwoorden is de inzet van een combinatie van onderzoeksvormen wenselijk. Passende onderzoeksvormen in dit kader zijn:

- Bepalen van begin- en eindsituatie op het gebied van netwerkvorming in het bijzonder de projectdoelen bij de specifiek ondersteunde gemeenten en bij een vergelijkingsgroep van andere actieve gemeenten, via documentanalyse (lokale beleidsplannen SB&O, project-/werkplan netwerkontwikkeling) en gerichte enquêtering van lokale kernpartners en secundair betrokkenen (mondeling dan wel schriftelijk);
- Gebruikersevaluaties van de verschillende uitgevoerde activiteiten (bijeenkomsten, handreiking e.d.), waarvoor i.o.m. het projectbureau evaluatieformats worden opgesteld;
- Evaluatie van het uitvoeringsproces bij het landelijke projectteam conform het door het Platform SBO aangereikte format;
- Procesevaluatie van de specifieke ondersteuningsactiviteiten m.b.v. een digitaal ondersteunerlogboek en eindgesprekken met de ondersteuners. Het ondersteunerlogboek geeft inzicht in de ondernomen ondersteuningsactiviteiten, het verloop van het ontwikkelingsproces en de bereikte lokale resultaten in het licht van de gekozen doelstellingen.

In de zomer van 2010 staat de ontwikkeling van benodigde monitoringinstrumenten op het programma. Te denken valt aan o.a. het digitaal logboek voor ondersteuners, een vragenlijst voor gemeenten en andere kernpartners en evaluatieformats. De VSG zal bij de monitoring en evaluatie onder voorbehoud i.s.m. Mulier zorgdragen voor de realisatie van gebruikersevaluaties, logboekregistratie bij ondersteuners en landelijke voortgangsinformatie. Het Mulier Instituut zal zich in opdracht van de VSG bezighouden met enquêtering op lokaal niveau en evaluatieve gesprekken. Op dit

---

⁴ In de praktijk zal het onderzoek zich met name richten op de beslissingsbevoegde personen bij de kernpartners

moment zijn nog geen definitieve afspraken gemaakt over bovenstaande onderzoeksvormen, instrumenten en werkverdeling. De verwachting is dat dit zomer 2010 zijn definitieve vorm krijgt.

5.4.3 *Planning*

In juni 2010 zullen definitieve afspraken worden gemaakt over de plannen rond monitoring en evaluatie van het project. Vanaf de zomer tot het najaar van 2010 vindt de instrumentontwikkeling plaats. Vanaf het najaar van 2010 tot het voorjaar van 2012 zullen de verschillende instrumenten worden uitgezet en op verschillende momenten de gegevens worden verzameld. Het Mulier Instituut assisteert de VSG bij het schrijven van (tussen)rapportages, over de kwaliteit en ordening van de verzamelde (lokale) gegevens, over conceptteksten en conclusies.

5.5 **Resultaten leerlingen**

Het deelproject Sport Lokaal Samen heeft geen directe betrekking op leerlingen. De betreffende vragen zullen dus ook niet worden beantwoord.

5.6 **Verwachte resultaten scholen, sportverenigingen en gemeenten**

In deze paragraaf staan de verwachte resultaten centraal met betrekking tot scholen, sportverenigingen en gemeenten. Achtereenvolgens zullen het bereik, de initiatieven en de toename aan kennis worden besproken.

Het project is gericht op intermediairs, dat wil zeggen gemeenten, sportaanbieders, scholen voor primair, voortgezet en MBO-onderwijs. Via de activiteiten van deze intermediairs wordt de einddoelgroep bereikt. Het project is erop gericht verbindingen tot stand te brengen tussen deze partijen en is in zekere zin afhankelijk van de activiteiten die deze individuele partijen op het niveau van de eindgebruiker ontwikkelen.

Via de communicatiekanalen van de projectgroeporganisaties is de achterban geïnformeerd voor wat betreft de scholen en sportbonden en -verenigingen. Alle gemeenten (zowel de ambtenaren sport als onderwijs) zijn via VSG op de hoogte gebracht. Daarvoor zijn de verschillende communicatiemiddelen van VSG ingezet (o.a. de VSG site, de digitale nieuwsbrief, verzending en verspreiding van flyers, mondelinge toelichting op vakoverleggen en andere overlegstructuren). Na de selectie van gemeenten in augustus komt er zicht op hoeveel/welke scholen en welke sportaanbieders, waaronder sportverenigingen, binnen de geselecteerde gemeenten betrokken zijn bij het lokale netwerk en in welke mate het netwerk zich zal uitbreiden. Doel van het project Sport Lokaal Samen is dat alle gemeenten worden bereikt. Dat wil zeggen dat alle gemeenten informatie ontvangen over het project Sport Lokaal Samen en dat minimaal 40 gemeenten actief aan de slag gaan en ondersteund worden in hun activiteiten met het opzetten /versterken van een lokaal netwerk en de bestuurlijke verankering ervan.

De drie ondertekenende partijen stellen met elkaar een plan van aanpak op dat zij in gezamenlijkheid de komende 10/12 maanden met ondersteuning van een adviseur gaan uitvoeren. Uit dit plan blijkt waar de focus van activiteiten binnen de gemeente op ligt. Het plan zou kunnen bestaan uit slechts het organiseren van diverse overleggen, maar deze overleggen zouden bijvoorbeeld ook kunnen resulteren in het opzetten van

beweegactiviteiten die binnen een VMBO leiden tot minder schooluitval, of tot vermindering van overgewicht op het MBO. Hoewel dit voorbeelden zijn van praktische uitwerking van een versterkte netwerkstructuur blijft het opzetten/versterken van het netwerk met bestuurlijke verankering het na te streven doel van het project Sport Lokaal Samen.

Bij de selectie van gemeenten die een aanvraag doen zal de focus op achterstanden op het gebied van sport en bewegen worden gericht. In welke mate scholen, sportverenigingen en gemeenten via de lokale netwerken werken aan de doelen van het beleidskader hangt af van de afspraken die gemeenten met andere lokale partijen maken in de plannen van aanpak die na de selectie geschreven dienen te worden. In het monitoring- en evaluatietraject wordt bijgehouden welke doelen in de plannen van aanpak worden gesteld, bovendien in welke mate daarin aandacht wordt besteed aan de doelen van het beleidskader.

Of de kennis over en het gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies in de setting onderwijs en sport zal toenemen bij scholen, sportverenigingen en gemeenten gedurende de looptijd van het beleidskader hangt eveneens af van de plannen die geselecteerde gemeenten samen met lokale partners gaan opstellen. Wel streeft de VSG er in de ondersteuningstrajecten naar kennis die beschikbaar is en good practices van lokale netwerkvorming te verspreiden onder de tranche-gemeenten en hun lokale partners.

Het beter toerusten van vakmensen, professionals en vrijwilligers komt in dit project tot uiting in de ondersteuningstrajecten voor geselecteerde gemeenten. Er worden immers informatiebijeenkomsten en terugkombijeenkomsten georganiseerd, waarin deelnemers (de lokale kernpartners) ervaringen met elkaar uitwisselen over de mogelijkheden om lokale netwerken tot stand te brengen. VSG draagt daarbij zorg voor een goede informatievoorziening over de wijze waarop lokale netwerken tot stand kunnen komen. Bovendien krijgen lokale kernpartners ondersteuning 'on the job' van ervaringsdeskundigen bij het opzetten of versterken van lokale netwerken sport en onderwijs.

6 Effectiviteit interventies

Hoofdstuk 6 is geschreven door deelprojectleider Rob Bisseling, werkzaam bij het NISB.

6.1 Inleiding

In de analyse van knelpunten die is uitgevoerd voorafgaand aan het opstellen van het beleidskader werd geconstateerd dat er te weinig bekend is over de (kosten)effectiviteit van interventies waarbinnen sport en bewegen als middel worden ingezet. Dit heeft tot gevolg dat op het oog goede interventies en praktijkervaringen die landelijke implementatie mogelijk maken niet verder verspreid worden. Dit is een gemiste kans, aangezien sport- en beweginginterventies kunnen worden ingezet om *“motorische achterstanden aan te pakken en om overgewicht te verminderen, maar ook om sociale vaardigheden te verbeteren, waarden en normen over te dragen, agressie te verminderen en weerbaarheid te verbeteren, leerprestaties te verbeteren en schooluitval te voorkomen”* (Ministerie van VWS, 2008).

Uiteindelijk gaat het erom dat de lokale praktijk meer gebruik gaat maken van kwalitatief goede en bewezen effectieve interventies. Een goed overzicht van interventies en het bevorderen van hun effectiviteit door middel van doorontwikkeling is dan ook van groot belang voor de overige pijlers binnen het beleidskader. Daarmee levert Effectiviteit Interventies in wezen een indirecte bijdrage aan het vergroten van het sport- en beweeggedrag onder jeugdigen.

In het beleidskader wordt dan ook de volgende wens uitgesproken: *“...Sport- en beweginginterventies worden in toenemende mate onderzocht op hun (kosten)effectiviteit. We willen deze ontwikkeling graag versterken om sport- en beweginginterventies optimaal te kunnen benutten voor onderwijs-, opvoedings-, en gezondheidsdoelen. Te denken valt aan interventies voor zowel PO-, VO- en MBO leerlingen die (duurzaam) de bewegen bevorderen, het overgewicht verminderen, de leerprestaties bevorderen en –met name- in het VMBO en MBO- de schooluitval tegengaan...”* (Ministerie van VWS, 2008). Om deze wens verder te concretiseren zal er binnen de pijler Effectiviteit Interventies naar dwarsverbanden gezocht worden in diverse landelijke projecten en initiatieven op het gebied van effectieve interventies.

Binnen de projectgroep wordt samengewerkt door het NISB, TNO en Mulier Instituut.

6.2 Doelstelling

Het doel van het deelproject Effectiviteit Interventies is om de voorwaarden te scheppen voor het vergroten van het gebruik van kwalitatief goede en bewezen effectieve sport- en beweginginterventies. Het gaat hier om interventies die als doel hebben om het sport- en beweeggedrag te stimuleren onder jeugdigen van 4 tot 23 jaar, door middel van sport en bewegen overgewicht te verminderen, onderwijs(leer)achterstanden en uitval te verminderen en talentontwikkeling onder jeugdigen te stimuleren.

Effectiviteit Interventies biedt ondersteuning op diverse trajecten. Wij streven er naar om binnen het tijdspad van het beleidskader dertig geselecteerde beloftevolle interventies te ondersteunen met een uitgebreid begeleidings- en doorontwikkelings-traject ter waarde van 38.000 euro. Hier gaat het om theoretische onderbouwing en/of doorontwikkeling van de interventie (**traject 1**), ondersteuning op het gebied van monitoring en evaluatie (**traject 2**). Voor vier interventies is er de mogelijkheid om financiering te ontvangen voor de uitvoering van een uitgebreid effectiviteitsonderzoek ter waarde van maximaal 290.000 euro (**traject 3**). Tevens is er geld beschikbaar voor voorbereidende werkzaamheden voor het landelijk verspreiden van interventies (**traject 4**) ter waarde van 38.000 euro.

Er zullen gedurende het beleidskader twee tranches worden uitgezet waarop interventie-eigenaren kunnen inschrijven. De eerste tranche is inmiddels afgerond. Zowel de inschrijvingen als de beoordelingen van de interventies en de eventuele toekenning van ondersteuning van tranche 2 vindt plaats in 2010.

6.3 Stand van zaken

6.3.1 Inventarisatie interventies

Om de interventies te selecteren die eventueel in aanmerking komen voor ondersteuning zijn interventies die vallen binnen de doelstellingen van het beleidskader geïnventariseerd door het raadplegen van diverse databases (Projectenbank Sport en Bewegen, Gezonde School, I-database, NASB), door het benaderen van de platformleden en door de vraag uit te zetten binnen ons eigen netwerk. Daarnaast zijn ook op verschillende plaatsen (bijvoorbeeld de website van NISB) open oproepen geplaatst voor het indienen van interventies. Dit heeft geresulteerd in een lijst van 170 interventies die benaderd zijn voor ondersteuning vanuit Effectiviteit Interventies. Van deze interventies zijn uiteindelijk 101 aangemeld en hebben een werkblad ontvangen. Van 42 interventies is uiteindelijk een ingevuld werkblad ontvangen.

6.3.2 Beoordeling van interventies

Om de interventies te kunnen beoordelen op hun kwaliteit zijn werkbladen ontwikkeld om zo een compleet beeld te krijgen van de mogelijke kwaliteit en effectiviteit van de interventie. Deze werkbladen zijn ontwikkeld aan de hand van de door CGL (Centrum Gezond Leven) gehanteerde beoordelingscriteria, door NASB (Nationaal Actieplan Sport en Bewegen) gehanteerde beoordelingscriteria en aspecten van het NISB keurmerk. Hiertoe zijn er diverse overlegmomenten geweest tussen de projectgroep Effectiviteit Interventies en CGL en NASB. Daarnaast is er een handleiding voor interventie-eigenaren ontwikkeld voor het invullen van de werkbladen en was er een helpdesk beschikbaar waar de interventie-eigenaren terecht konden met vragen over het invullen van de werkbladen.

Naast de effectiviteit van interventies is de manier hoe ze gebruik maken van lokale netwerken en hoe de financieringsstructuur eruit ziet op de langere termijn belangrijk voor een succesvolle duurzame landelijke uitrol van de interventie. In de werkbladen is de vraag opgenomen op welke punten de interventie-eigenaar de aangemelde interventie wil ontwikkelen, mocht de aanvraag goedgekeurd worden.

Voor de beoordeling zijn criteria ontwikkeld waarlangs de werkbladen op kwaliteit en effectiviteit zijn beoordeeld. Deze criteria zijn beschreven in de handleiding voor beoordeling.

Om in aanmerking te komen voor het **ondersteuningstraject 1** (inhoudelijke doorontwikkeling) en **traject 2** (monitoring en evaluatie) dient een interventie ten minste te voldoen aan de doelstellingen van het beleidskader en aan de CGL beoordelingscriteria van 'goed beschreven', zoals deze ook zijn opgenomen in de beoordelingscriteria van Effectiviteit Interventies. Voor het opstellen van een ondersteuningsplan hebben de interventie-eigenaren vervolgens advies ontvangen van de drie kennisinstituten (NISB, TNO en Mulier).

Interventies die financiële ondersteuning willen voor het uitvoeren van een (kosten)effectiviteitsonderzoek (**traject 3**) moeten tenminste voldoen aan de doelstellingen van het beleidskader en de CGL beoordelingscriteria van 'theoretisch goed onderbouwd' en moeten kunnen aantonen dat de interventie enige mate van effectiviteit bezit door uitgevoerd (pilot)onderzoek.

Om in aanmerking te komen voor **traject 4** (landelijke uitrol) dient een interventie te voldoen aan de doelstellingen van het beleidskader en de CGL beoordelingscriteria van 'waarschijnlijk effectief'.

De ingevulde werkbladen van 42 interventies zijn beoordeeld door afgevaardigden van NISB, TNO en het Mulier Instituut. Deze beoordelingen, inclusief de adviezen over de soort ondersteuning die de interventie-eigenaren voor ogen hadden, zijn vervolgens doorgestuurd naar de onafhankelijke adviescommissie. De commissie heeft de beoordelingen van de drie kennisinstituten van een onafhankelijk advies voorzien.

Als uit de beoordeling blijkt dat een interventie op dit moment nog niet in aanmerking komt, doch met geringe aanpassingen kan voldoen aan de beoordelingscriteria van 'goed beschreven' dan wordt de interventie doorverwezen naar tranche 2. Voor deze tranche kan de interventie-eigenaar zich opnieuw inschrijven.

In tabel 6.1 staat aangegeven welke interventies naar aanleiding van de beoordelingsronde van de eerste tranche geselecteerd zijn.

Tabel 6.1 Geselecteerde interventies

Doelstelling beleidskader	Naam interventie	Ondersteunings traject
beweegnorm	Open Sportcentrum Haagse Beemden (OSHB)	Traject 1
beweegnorm	JSP (JeugdSportPas)	Traject 1
beweegnorm	IRun2BFit	Traject 1
beweegnorm	Club2Move	Traject 1
beweegnorm	Basisscholen zaalvoetbalcompetitie Zeeburg	Traject 1
beweegnorm	Sport2U	Traject 2
beweegnorm	KVLO 3+2, een vet fit idee	Traject 2
beweegnorm	Beweegtas	Traject 2
beweegnorm	Beweeggames	Traject 2
beweegnorm	Gezond op School	Traject 2
beweegnorm	Special Heroes	Traject 2
beweegnorm	YouRAction	Traject 1
beweegnorm	NHSNRG Dolt	Traject 4
beweegnorm	HOS (Handbal op School)	Tranche 2
beweegnorm	Kies voor Hart en Sport	Tranche 2
beweegnorm	De Actieve Pauze	Tranche 2
beweegnorm	sCOOLsport	Tranche 2
overgewicht	B-Fit	Traject 1
overgewicht	Scoren voor Gezondheid	Traject 1
overgewicht	Sportboulevard Enschede > SportZappcard	Traject 1
overgewicht	Lekker fit!	Traject 2
overgewicht	VETisnietVET	Traject 2
overgewicht	Club Fit 4 Utrecht	Traject 2
overgewicht	Bewegen is Vet!	Traject 2
overgewicht	Realfit	Traject 3
overgewicht	Obelixitas	Tranche 2
schooluitval	Run je eigen voetbalclub	Traject 1
schooluitval	sportMpower	Traject 3
schooluitval	Playing for Success NL	Tranche 2
schooluitval	Actieve Gymles voor Meisjes	Tranche 2
schooluitval	Leerling als spil in leerprocessen	Tranche 2

In totaal zijn er 42 interventies aangemeld in tranche 1, waarvan 11 afgewezen zijn. De meest voorkomende reden voor afwijzing is dat de interventie qua inhoud te ver afstaat van de doelstellingen van het beleidskader. Acht interventies zijn doorverwezen naar de 2^e tranche. De resterende interventies zijn geselecteerd voor traject 1 (10), traject 2 (10), traject 3 (2) en traject 4 (1).

In totaal komen dus 23 interventies in aanmerking voor ondersteuning in tranche 1. Deze interventies zijn als volgt verdeeld over de thema's:

- beweegnorm: aantal = 13
- overgewicht: aantal = 8
- schooluitval: aantal = 2
- talentontwikkeling: aantal = 0

De geselecteerde 23 interventies zijn uitgenodigd om hun ondersteuningsvraag verder uit te werken. Hierbij werden de interventies vanuit de 3 instituten geadviseerd. De ingediende ondersteuningsaanvragen zijn wederom door zowel de drie kennisinstituten als de leden van de onafhankelijke beoordelingscommissie beoordeeld. De eerste week van juli 2010 zijn de definitieve beoordelingen bekend gemaakt.

6.3.3 Conclusie

Het aantal interventies dat in aanmerking komt voor de ondersteuningstrajecten 1 en 2 is conform de verwachting. In de begroting zijn voor 30 interventies financiële middelen beschikbaar gesteld voor ondersteuning op deze twee trajecten.

Uit een analyse van de interventies die in aanmerking komen voor ondersteuning valt op dat het merendeel van de interventies beantwoordt aan de doelstellingen van het beleidskader met betrekking tot het verhogen van het aantal jeugdigen dat voldoet aan de beweegnorm en het tegengaan van overgewicht. De doelstellingen omtrent schooluitval en talentontwikkeling blijven voornamelijk onderbelicht. In tranche 2 zal dan ook op deze twee doelstellingen de focus liggen.

Het aantal (kosten)effectiviteitsonderzoeken is begroot op 4. Naar het zich nu laat aanzien maken 2 interventies aanspraak op deze middelen, mits deze interventies kunnen aantonen dat ze binnen de looptijd van het beleidskader een kwalitatief goede onderzoeksaanpak kunnen formuleren.

Het aantal interventies dat in aanmerking komt voor ondersteuning op het gebied van landelijke uitrol valt tegen. Om hiervoor in aanmerking te komen dient een interventie tenminste te voldoen aan de CGL beoordelingscriteria van 'waarschijnlijk bewezen effectief'. Zoals ook al uit de knelpuntenanalyse van het beleidskader blijkt (Ministerie van VWS, 2008), zijn er op het gebied van sport en bewegen weinig interventies die hieraan voldoen. Effectiviteit Interventies zal zich dan ook met name inzetten om interventies een kwalitatieve stap voorwaarts te laten maken.

6.4 Methoden van monitoring en evaluatie

Aangezien binnen het project Effectiviteit Interventies verschillende interventies betrokken zijn met elk hun eigen doelstellingen zal voor elke interventie afzonderlijk op een passende manier worden bepaald of de doelstellingen zijn behaald. Voor de geselecteerde interventies worden afspraken gemaakt met interventie-eigenaren over werkzaamheden, planning en op te leveren eindproducten. Op deze manier kan in een later stadium een uitspraak worden gedaan over de effecten van de afzonderlijke ondersteuningstrajecten op de kwaliteit en effectiviteit van de interventies. Daarnaast wordt er bij de interventie-eigenaren die een Monitoring en Evaluatie systeem willen ontwikkelen (traject 2) op aangedrongen zoveel mogelijk gebruik te maken van de standaardmethodieken die hiervoor beschikbaar zijn gesteld door TNO en Mulier en ook worden toegepast binnen de overige deelprojecten van het beleidskader.

Begin juli is bekend geworden welke interventies definitief zullen worden ondersteund om de kwaliteit van de interventies te verbeteren en daarmee bij te dragen aan een verhoogde effectiviteit. Bij de toekenning van subsidies worden afspraken gemaakt over welke resultaten we van deze ondersteuningstrajecten mogen verwachten en hoe deze effecten per project zullen worden geëvalueerd. Per project wordt dan ook een planning afgesproken wanneer deze resultaten worden opgeleverd.

6.5 Resultaten

Tot op heden zijn er geen resultaten op het niveau van leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten van de evaluatie van Effectiviteit Interventies te rapporteren, omdat momenteel de ondersteuningssubsidies nog moeten worden toegekend en de trajecten nog worden gestart.

7 VMBO in Beweging

Hoofdstuk 7 is geschreven door deelprojectleiders Hiske Blom en Marc Zweekhorst, werkzaam bij het NISB.

7.1 Inleiding

Scholen kunnen een stimulerende rol spelen om niet-actieve leerlingen te verleiden tot sporten. Op scholen wordt flink gewerkt aan goed bewegonderwijs en sporttoernooien, maar toch spreekt dit vaak alleen de toch al actieve leerlingen aan. Tijdens de gymles zijn er altijd leerlingen die zich liever niet moe maken. Ze voelen zich ongemakkelijk, houden niet van zweten, zijn niet goed in bewegen of hebben simpelweg geen zin om zich 'uit te sloven'. Worden er sportieve activiteiten georganiseerd, dan zijn ze niet van de partij. Toch is het juist voor deze niet-actieve leerlingen belangrijk om voldoende te bewegen. Van de 12- tot 17-jarigen, bewegen de VMBO-ers het minst. Onder deze leerlingen beweegt minder dan 40% voldoende. Hoog tijd dus om VMBO-leerlingen die niet of veel te weinig bewegen uit te dagen om in actie te komen. Scholen kunnen daarbij een belangrijke en stimulerende rol spelen. Het project 'VMBO in beweging' helpt scholen om deze uitdaging aan te gaan. Het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB) en de VO-raad hebben het projectplan 'VMBO in beweging' ontwikkeld in samenwerking met de Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO) en het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (SLO).

De ondersteuning aan scholen vanuit dit project bestaat uit verschillende onderdelen. Te weten:

1. financiële bijdrage voor het aanstellen van een Sport- en beweegcoördinator op school;
2. netwerkbijeenkomsten;
3. advies van een regiocoach;
4. toolbox voor het in beweging brengen van inactieve leerlingen.

Ad 1. Financiële bijdrage voor het aanstellen van een Sport- en beweegcoördinator op school: Scholen die deelnemen aan 'VMBO in beweging' stellen binnen hun school een sport- en beweegcoördinator aan voor een dagdeel per week voor een periode van 3 jaar. De sport- en beweegcoördinator geeft uitvoering aan het project 'VMBO in beweging' op schoolniveau. Deze aanstelling is op basis van cofinanciering. Het eerste jaar wordt voor 100% vanuit het project gefinancierd, het tweede jaar voor 50% en het derde jaar voor 0%. De school werkt op deze manier geleidelijk toe naar het zelf financieren van een dergelijke kracht.

Ad 2. Netwerkbijeenkomsten: Door het oprichten van regionale netwerken van scholen (+/- 8) ontstaat er kennis- en ervaringsuitwisseling. Een ondersteuner organiseert en faciliteert deze bijeenkomsten. In de bijeenkomst komen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde:

- de probleemanalyse en het verwerken ervan in een plan van aanpak.
- welke interventies/aanpakken zijn er om inactieven in beweging te krijgen?
- hoe zorg je voor draagvlak en verankering binnen de school ten aanzien van het nieuwe aanbod?
- hoe werk je effectief samen met buurt en sport?
- kansen voortkomend uit de regeling m.b.t. combinatiefuncties.

Ad 3. Advies van een regiocoach: Nederland wordt opgedeeld in 5 regio's, noord, zuid, oost, west en midden. Per regio is er 1 ondersteuner aangesteld, voor 1 dag in de week. Deze persoon draagt zorg voor het ondersteunen van scholen die deelnemen aan het project 'VMBO in beweging' in zijn/haar regio. Naast het oprichten van een netwerk, het organiseren van netwerkbijeenkomsten kan de ondersteuner (beperkt) individuele ondersteuning of advies geven aan scholen die daar behoefte aan hebben.

Ad 4. Toolbox voor het in beweging brengen van inactieve leerlingen; De toolbox helpt de school bij het opzetten van een sport- en beweegaanbod. In de toolbox zit een beschrijving van de verschillende stappen van het project en een overzicht van beschikbare interventies, middelen en lesmaterialen die hierbij te gebruiken zijn. Good-practices op schoolniveau krijgen ook een plek in de toolbox en worden op die manier ter inspiratie voor alle VMBO-scholen zichtbaar.

Scholen die deelnemen aan VMBO in beweging gaan gedurende drie jaar (2010, 2011 en 2012) aan de slag om sport- en beweegaanbod op te starten voor de niet-actieve leerlingen. Het kan gaan om nieuw aanbod onder schooltijd, tijdens de pauze's of na schooltijd. Als de opgestarte activiteiten succesvol zijn, is het zaak om te zorgen dat het aanbod een structurele plek krijgt in het schoolbeleid.

Hoe ziet het project er in de praktijk uit?

1. Sport- en beweegcoördinator: Iemand binnen de school wordt voor een dagdeel per week vrij gemaakt om de rol van sport- en beweegcoördinator op zich te nemen. Deze persoon neemt gedurende de projectperiode het voortouw. De inzet van de school en van de projectorganisatie wordt vastgelegd in een samenwerkings-overeenkomst.
2. Probleemanalyse: De sport- en beweegcoördinator op school start het project met het uitvoeren van een probleemanalyse. Hierin wordt opgenomen welke sport- en beweegactiviteiten er op de school al georganiseerd worden, in welke mate het sport- en beweegaanbod naar tevredenheid (van directie, docenten en leerlingen) is, en in hoeverre de school de activiteiten verankerd heeft. Tevens wordt gemeten, door middel van een daarvoor opgesteld instrument, in hoeverre de leerlingen voldoen aan de beweegnorm. Zo ontstaat er een goed beeld van de doelgroep waarvoor een aanbod wordt ontwikkeld. In een bijeenkomst wordt de school uitgelegd hoe ze het uitvoeren van de probleemanalyse kan aanpakken en welke instrumenten hiervoor gebruikt kunnen worden.
3. Plan van aanpak: Scholen gaan vervolgens aan de slag om aan de hand van de probleemanalyse een plan van aanpak op te stellen. Hierin wordt beschreven welke sport- en beweegactiviteiten er voor inactieven plaats gaan vinden tijdens de projectperiode. Hierbij wordt ook gekeken in hoeverre er samenwerking mogelijk is met buurt en sport. De georganiseerde activiteiten moeten in ieder geval een bijdrage leveren aan de doelstelling 'meer leerlingen voldoen aan de beweegnorm'.
4. Start activiteiten: Vervolgens gaat de school aan de slag met het opstarten en uitvoeren van de activiteiten. Hierbij wordt ook gewerkt aan het creëren van draagvlak binnen de school voor het onderwerp en het verankeren van de activiteiten in het schoolbeleid.

5. Go/no-go momenten: Na 1 jaar deelname vindt er een evaluatiemoment plaats waarbij gekeken moet worden of het project op de school gaat zoals dat in de samenwerkingsovereenkomst was afgesproken. Op dat moment wordt besloten of de school in het tweede jaar door kan gaan. Dit hangt af van de volgende criteria:
- Heeft de school de 50% cofinanciering voor het tweede jaar beschikbaar?
  - Zijn de probleemanalyse en het plan van aanpak van de school in orde?
  - Zijn er voldoende vorderingen gemaakt m.b.t. de in het plan van aanpak gestelde doelen?

Aan het eind van de projectperiode (2012) doen scholen een eindevaluatie (1-meting). Daarin geven ze aan welke activiteiten hebben plaatsgevonden, hoeveel leerlingen er hebben deelgenomen, in welke mate het aantal leerlingen dat voldeed aan de beweegnorm is veranderd, en in welke mate de activiteiten zijn verankerd in de school.

7.2 Doelstelling

De doelstelling van het deelproject VMBO in Beweging is:

Door middel van het project 'VMBO in beweging' creëren meer (80) scholen integraal sport- en beweegaanbod voor inactieve leerlingen. Door te laten zien wat sport en bewegen de school en haar leerlingen oplevert en te werken aan draagvlak en verankering van de activiteiten op school, draagt dit plan tevens bij aan de structurele inbedding van sport en bewegen in de school. Door het vergroten van het sport- en beweegaanbod wordt op de deelnemende scholen gestreefd naar een stijging van het aantal inactieve leerlingen dat aan de beweegnorm voldoet met 10%.

Om bovengenoemd resultaat te kunnen behalen vindt het deelproject VMBO in beweging het noodzakelijk dat ook de deelnemende scholen zich committeren aan de doelstelling van het beleidskader. Het effect van dit project is namelijk afhankelijk van de hoeveelheid activiteiten die op de scholen zullen plaatsvinden en de keuzes die de scholen daarbij maken. Door middel van effectmeting vooraf en na afloop van dit project kan worden vastgesteld of dit effect behaald is. We spreken binnen dit project van een integraal sport- en beweegaanbod als de deelnemende school vanuit een probleemanalyse een weloverwogen plan maakt en vandaar uit het sport- en beweegaanbod uitvoert. Dit aanbod is afgestemd op de behoefte van de leerlingen die minder affiniteit hebben met sport en bewegen. Belangrijk hierbij is dat er goede aansluiting is tussen het binnenschoolse aanbod (waar alle leerlingen bereikt worden) en het buitenschoolse aanbod. Wanneer er, tijdens het binnenschoolse aanbod, voldoende aandacht en aansluiting is bij de inactieve leerlingen is de kans groter dat deze leerlingen plezier gaan beleven in bewegen en ook de stap naar deelname aan het buitenschoolse aanbod nemen. Hiermee zijn ze weer een stukje dichterbij inbedding van sport en bewegen als onderdeel van hun 'lifestyle'. Integraal sport- en beweegaanbod is erop gericht verschillende determinanten die van invloed zijn op het sport- en beweeggedrag van (VMBO) jongeren in samenhang aan te pakken (attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit). Met name de factoren die door de school te beïnvloeden zijn, zoals kennis over de noodzaak en de mogelijkheden van bewegen, of bewustwording van de leerling met betrekking tot het eigen niveau van bewegen, zijn belangrijk om mee te nemen in dit aanbod. Ook samenwerking met de omgeving (wijk, gemeente, sportverenigingen/-aanbieders) maakt hier een onderdeel van uit.

De school biedt, naast een goede vindplek voor de inactieve jeugd ook een veilige en vertrouwde omgeving waarin de leerling de mogelijkheden van en het plezier in sport en bewegen kan ontdekken. VMBO-scholen die nog geen (of weinig) sport- en beweegaanbod hebben voor minder actieve leerlingen en die wel interesse hebben om

voor deze doelgroep aanbod te organiseren vormen de doelgroep voor deelname aan 'VMBO in beweging'. Deze scholen moeten zich daarnaast ook in willen zetten om de activiteiten op schoolniveau te verankeren. Onder VMBO scholen vallen ook de scholen voor Praktijkonderwijs. Met name op deze scholen en scholen met veel LWOO (leerweg ondersteunend onderwijs) leerlingen is het belangrijk dat er een sport- en beweegaanbod plaatsvindt, waarbij ook het binnen- en buitenschoolsaanbod op elkaar aan sluit. Deze leerlingen hebben meer begeleiding en structuur nodig om de weg naar bijvoorbeeld de sportvereniging te vinden.

7.3 Stand van zaken

November 2009 – januari 2010

Het plan was om in het eerste jaar 40 scholen te werven en bijeen te brengen in 5 netwerken en om dat in het tweede projectjaar nog een keer te herhalen. De belangstelling was echter van meet af aan zo groot dat in de eerste ronde 67 scholen zijn geselecteerd om deel te nemen. Daarom zijn er ook direct 2 x 5 netwerken opgestart. Het komende schooljaar zullen nog 13 scholen aansluiten bij deze netwerken, de selectie daarvan is reeds gestart.

De 5 regiocoaches zijn geworven en aangenomen. Ook voor hen geldt dat hun inzet niet gefaseerd wordt opgebouwd. Zij zijn meteen voor één dag per week aangesteld en begeleiden elk twee groepen sport- en beweegcoördinatoren.

Februari – april 2010

Digitale ondersteuning vindt plaats in de vorm van een Toolbox. Er is een praktische toolbox ontwikkeld waar sport- en beweegcoördinatoren en regiocoaches gebruik kunnen maken bij de uitvoering van het project. Deze toolbox dient een inspiratiebron te zijn voor andere VMBO scholen om aandacht te besteden aan de te-weinig-actieve leerlingen. De toolbox is te zien op: <http://www.nisb.nl/projecten/kids-jeugd/vmbo-in-beweging/toolbox.html>

Op elke school wordt een nulmeting uitgevoerd naar bewegingsgedrag, sportdeelname en sportbeleving van de leerlingen. Deze nulmeting bestaat uit: een vragenlijst die deelnemende scholen invullen (schoolscan) en een vragenlijst die leerlingen op de deelnemende scholen invullen (leerlingenscan).

Voor de uiteindelijke rapportage over deze nulmeting (verwachting in oktober 2010), zal ook gebruik worden gemaakt van de algemene landelijke 'Monitor Professionals - jongeren' die door TNO wordt uitgevoerd onder scholen.

Mei – juni 2010

Iedere school ontving een factsheet met daarin de resultaten uit de leerlingenscan. Op grond daarvan en gebruik makend van de gegevens uit de schoolscan maakte elke school een eigen plan, gericht op de eigen doelstellingen per school.

Inschrijving van de laatste 13 scholen voor het project is in de vorm van het tekenen van een samenwerkingscontract uitgevoerd. Ook zij starten nu met de zg. nulmeting.

7.4 Methode van monitoring en evaluatie

Het effect van dit deelplan wordt op twee onderdelen geëvalueerd. Ten eerste wordt gekeken in welke mate het project heeft bijgedragen aan een toename van het aantal VMBO-leerlingen dat de beweegnorm heeft gehaald. Ten tweede wordt op schoolniveau geïnventariseerd (met behulp van de 0-meting en bij afsluiting met een 1-meting) in welke mate VMBO-scholen meer integraal sport- en beweegaanbod hebben georganiseerd.

De evaluatie zal zich richten op de volgende niveaus:

Leerling-niveau:

- aantal jongeren dat voldoet aan de beweegnorm;
- tevredenheid alle leerlingen deelnemende scholen met het aanbod;
- aantal leerlingen dat aan de sport- en beweegactiviteiten heeft deelgenomen.

Schoolniveau:

- (extra) sport- en beweegactiviteiten die op de school hebben plaatsgevonden;
- mate waarin deze activiteiten verankerd zijn binnen de school;
- mate waarin school hierbij samenwerkt met buurt en sport.

Methode leerlingenscan: aan alle leerlingen van de deelnemende scholen wordt gevraagd om voorafgaand aan (februari 2010) en na afloop van het project (mei 2012) een digitale vragenlijst in te vullen. De vragenlijst bij beide metingen is nagenoeg identiek. De vragenlijst bevat, naast vragen naar enkele kenmerken van de leerlingen (leeftijd, geslacht, geboortedatum, naam van de school, leerjaar), vragen naar beweeggedrag en sedentair gedrag (TV kijken en computeren) en lengte en gewicht. Het gaat om maximaal 25 (grotendeels meerkeuze-) vragen, die in maximaal 15 minuten te beantwoorden zijn door de deelnemende leerlingen.

Methode schoolscan: Met behulp van de zogenaamde 'schoolscan' wordt gekeken naar het huidige sport- en beweegbeleid van de VMBO scholen die zich hebben aangemeld voor het project 'VMBO in beweging' en de stand van zaken aan het einde van het project (mei 2012). Het onderzoek naar sport- en beweegbeleid op de VMBO scholen bestaat uit een survey (internetenquête) onder alle VMBO scholen die betrokken zijn bij het project 'VMBO in beweging' (n = 80). De vragenlijst is gericht aan de sport- en beweegcoördinator van de VMBO school. De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt geformuleerd: Wat is de huidige stand van zaken op de VMBO scholen op het gebied van sport en bewegen? Uit deze vraag zijn drie deelvragen afgeleid, namelijk:

1. Hoe ziet op de VMBO scholen het binnenschoolse en buitenschoolse sport- en beweegaanbod er uit?
2. In hoeverre werken de scholen samen met andere sportpartners in het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten?
3. Wat zijn de huidige randvoorwaarden (personeel en de sportfaciliteiten) waar de school gebruik van maakt?

Tot en met juli 2010 zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd;

Februari:

- Start onderzoeksproject
- Concept vragenlijst gereed
- Afstemming vragenlijst TNO-NISB
- Definitieve vragenlijst gereed

Maart:

- Afnemen vragenlijst op scholen

April:

- Gereed factsheet per school;

Juni –september:

- Start nulmeting met 2^e tranche scholen

7.5 Resultaten leerlingen

In dit rapport worden verschillende vraagstellingen beantwoord die uitgesplitst zijn naar vier doelgroepen, te weten leerlingen, scholen, sportverenigingen en gemeenten. In deze paragraaf worden de resultaten op het niveau van de leerlingen besproken.

De eerste vraagstelling luidt: *“Wat is het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?”*.

Uit de “nul-meting” - TNO Monitor en Evaluatie en Interventie ondersteuning van VMBO in Beweging (mei 2010) bleek dat 41.5% van de leerlingen normactief was volgens de combinorm. Door het vergroten van het sport- en beweegaanbod op de deelnemende scholen kan een stijging van 10% worden verwacht van het aantal voormalig inactieve leerlingen dat aan de beweegnorm voldoet. Leerlingen worden geclassificeerd als inactief als ze niet voldoen aan de combinorm.

De tweede vraagstelling luidt: *“Wat is het percentage jongeren met overgewicht en obesitas binnen de doelgroep van het deelproject, en wat is de verwachte ontwikkeling hierover gedurende de looptijd van het beleidskader?”*.

Uit de “nul-meting” - TNO Monitor en Evaluatie en Interventie ondersteuning van VMBO in Beweging (mei 2010) bleek dat 10.9% van leerlingen overgewicht had en 2.2% van de leerlingen viel in de categorie obesitas. Het deelproject is niet specifiek gericht op overgewicht en obesitas, Deelnemende scholen richten met hun plan van aanpak de komende jaren op het terugdringen van de inactiviteit. Hiermee verwachten we dat de problematiek van overgewicht en obesitas indirect meegenomen wordt (relatie inactiviteit en overgewicht/obesitas). Via de eindmeting hopen we tevens een daling van het overgewicht/obesitas te kunnen constateren.

De derde vraagstelling gaat over schooluitval en de vierde vraag richt zich op talentontwikkeling. Het project richt zich niet op schooluitval en talentontwikkeling. Deze vraagstelling worden daarom voor dit deelproject buiten beschouwing gelaten.

7.6 Resultaten scholen

In deze paragraaf staan de resultaten centraal met betrekking tot scholen. In de volgende subparagrafen zullen achtereenvolgens het bereik, de initiatieven en de toename aan kennis worden besproken.

7.6.1 Bereik

De eerste vraag luidt: “Welk deel van de scholen zal worden bereikt in de deelprojecten van het beleidskader en zal actief betrokken worden bij de uitvoering ervan?”

80 VMBO scholen (rond de 35.000 leerlingen) worden actief binnen dit project betrokken bij de uitvoering.

7.6.2 Initiatieven

Vervolgens staat centraal hoeveel en welke initiatieven als gevolg van het beleidskader tot stand worden gebracht om:

- a. sport en bewegen bij jeugd te bevorderen?
- b. overgewicht bij de schoolgaande jeugd tegen te gaan?
- c. uitval en leerachterstanden te beperken bij de schoolgaande jeugd?
- d. vakmensen, de professionals en vrijwilligers beter toe te rusten?
- e. talentontwikkeling binnen de topsport te stimuleren en welke voorzieningen zullen worden getroffen om onderwijs- en sportcarrière te kunnen combineren?

Deelnemende VMBO scholen zitten nu nog in stadium van interpretatie van de resultaten van de 0-meting van het onderzoek en ontwikkeling van een plan van aanpak. Hierdoor is het nog niet helder welke initiatieven tot stand gebracht zullen worden op het gebied van overgewicht en schooluitval.

Door het oprichten van regionale netwerken van scholen (+/- 8) ontstaat er kennis- en ervaringsuitwisseling waardoor het kennisniveau van vakmensen wordt gestimuleerd. Een ondersteuner (regiocoach) organiseert en faciliteert deze bijeenkomsten. In de bijeenkomst komen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde:

- de probleemanalyse en het verwerken ervan in een plan van aanpak.
- welke interventies/aanpakken zijn er om inactieven in beweging te krijgen?
- hoe zorg je voor draagvlak en verankering binnen de school ten aanzien van het nieuwe aanbod?
- hoe werk je effectief samen met buurt en sport?
- kansen voortkomend uit de regeling m.b.t. combinatiefuncties.

In de netwerkbijeenkomsten wordt enerzijds ingegaan op de verschillende stappen die tijdens het project ondernomen dienen te worden (zoals het doen van een probleemanalyse), anderzijds is er ruimte om de agendaonderwerpen af te stemmen op de behoefte van de deelnemers. Ervaring opgedaan door KVLO en SLO bij het organiseren en onderhouden van netwerken wordt aan de ondersteuners overgedragen. Tevens kan er een verbinding gelegd worden met de kennisnetwerkers vanuit het ‘Masterplan Bewegen en Sport in het MBO’.

Een ander voorbeeld van het verbeteren van kwaliteiten van vakmensen komt aan bod wanneer scholen er voor kiezen deel te nemen aan het programma “Alle Leerlingen Actief”. Aan alle deelnemende scholen wordt namelijk een opleiding “Alle Leerlingen Actief” aangeboden, waardoor de verwachting is dat docenten beter in staat zijn hun inactieve leerlingen te begeleiden.

Er zijn al erg veel goede producten en interventies voor het onderwijs beschikbaar. Door middel van de ontwikkeling van een toolbox wordt gezorgd dat deze op een samenhangende en overzichtelijke manier richting het onderwijs gepresenteerd worden, zodat zij daar optimaal gebruik van kunnen maken. Deze toolbox helpt de ondersteuner en de school bij het opzetten van een sport- en beweegaanbod. In de toolbox zit onder andere een procesbeschrijving, met betrekking tot welke stappen genomen kunnen worden om te komen tot een integraal sport- en beweegbeleid. Bij de verschillende stappen worden tools en good-practices opgenomen. Daarnaast geeft de toolbox een overzicht van beschikbare interventies, middelen en good-practices die gebruikt kunnen worden bij de uitrol van het sport- en beweegbeleid. De ondersteuner zorgt er voor dat uit deze rugzak vol kennis en materialen de voor de school relevante informatie wordt gefilterd. Bij het samenstellen van de toolbox worden bestaande interventies en interventieoverzichten (zoals het NASB-interventieoverzicht) als input gebruikt en wordt kennis opgehaald bij landelijke, provinciale en regionale partners. Tevens wordt er aansluiting gezocht bij de al bestaande site www.leidraad.nl, die ontwikkeld is vanuit ervaringen binnen het Amsterdamse project 'Jump in'. Kennis opgedaan vanuit de beleidskader pijlers 'effectiviteit interventies' en 'sport en bewegen op het MBO' wordt gedurende de projectperiode toegevoegd aan de rugzak.

Het project "VMBO in Beweging" richt zich specifiek op het in beweging brengen en houden van "te-weinig-actieve" leerlingen en niet op talentontwikkeling.

7.6.3 *Kennis en gebruik effectieve interventies*

Deelnemende scholen worden geïnformeerd over effectieve interventies en zijn zelf vrij in bepaling welke interventies er toegepast gaat worden. Tijdens de duur van het project worden succesvolle interventies en aandachtspunten bijgehouden in een specifiek hiervoor ontworpen "Toolbox" (<http://www.nisb.nl/projecten/kids-jeugd/vmbo-in-beweging/toolbox.html>). Bij de eindmeting van dit project zullen scholen worden bevraagd over welke interventies ze hebben toegepast en welk effect dat teweeg heeft gebracht.

7.7 **Resultaten sportverenigingen**

Het project "VMBO in Beweging" richt zich niet op sportverenigingen. Deze vraagstelling worden daarom voor dit deelproject buiten beschouwing gelaten.

7.8 **Resultaten gemeenten**

Het project "VMBO in Beweging" richt zich niet op gemeenten. Deze vraagstelling worden daarom voor dit deelproject buiten beschouwing gelaten.

8 Samenvatting van de resultaten en verwachte ontwikkelingen

8.1 Inleiding

In hoofdstuk 3 tot en met 7 zijn de vijf deelprojecten uitvoerig besproken. In dit hoofdstuk worden de resultaten samengevat en aan de hand van deze samenvatting wordt nader ingegaan op de verwachte ontwikkelingen gedurende de looptijd van het beleidskader. Paragraaf 8.2 beschrijft de resultaten met betrekking tot het niveau van de scholen. Paragraaf 8.3 richt zich op de ontwikkelingen op sportverenigingniveau en paragraaf 8.4 op gemeenteniveau. In paragraaf 8.5 worden de resultaten samengevoegd en wordt besproken op welke thema's het aannemelijk is dat er gedurende het beleidskader vooruitgang zal worden geboekt.

8.2 Resultaten scholen

In tabel 8.1 staan de resultaten beschreven met betrekking tot het schoolniveau. Twee deelprojecten richten zich specifiek op dit niveau, namelijk Masterplan MBO en VMBO in Beweging. Het project Masterplan MBO is al vol van start gegaan. In 2012 zullen alle MBO scholen bereikt zijn, waarbij concrete initiatieven uitgezet zijn op het gebied van beweeggedrag en overgewicht. Op het gebied van schooluitval en talentontwikkeling zijn deze initiatieven minder concreet geformuleerd.

Het project VMBO in Beweging zit in de opstartfase. De nulmeting is verricht, maar de scholen zijn nog niet begonnen met het uitzetten van de initiatieven gericht op de vier thema's (in dit project vooral beweeggedrag, en in mindere mate overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling).

Op het niveau van de scholen wordt veel ingezet op initiatieven om vakmensen, professionals en vrijwilligers beter toe te rusten. Cursussen, workshops en opzetten van netwerken worden onder andere aangeboden. Hierdoor zal de kennis over het gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies toenemen.

8.3 Resultaten sportverenigingen

In tabel 8.2 staan de resultaten beschreven met betrekking tot de sportverenigingen. Vier van de vijf deelprojecten zetten niet in op dit niveau. Alleen het project "Sportaanbod voor het onderwijs" richt zich op dit niveau en streeft er naar om 1500 sportverenigingen te bereiken. De primaire doelstelling is om de jeugd meer te laten sporten en bewegen door het aanbieden van 87.500 contacturen gedurende de projectperiode. Van het project Sport Lokaal Samen mag worden verwacht dat er indirecte effecten op dit niveau worden bereikt, omdat vanuit gemeenten gestreefd wordt naar het leggen van verbanden tussen onderwijs, sportaanbieders (lees verenigingen) en gemeenten. Sportverenigingen maken zo dus ook deel uit van het project.

Op het gebied van overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling worden geen activiteiten gedurende het beleidskader uitgevoerd op het niveau van de sportverenigingen.

Tabel 8.1 Vergelijking deelprojecten op uitkomstmaten op het niveau van de scholen (groen = project richt zich op dit aspect; rood = project richt zich niet op dit aspect; nog niet bekend = monitoring van uitkomstmaten is in dit stadium van het project nog niet aan de orde).

Ontwikkeling	Masterplan Bewegen en Sport MBO	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
% scholen dat wordt bereikt	In 2010 66 MBO scholen. In 2012 alle MBO scholen bereikt	Percentage is onbekend. Het project richt zich in meer of mindere mate op PO, VO en MBO scholen.	Nog niet bekend	Nvt.	80 VMBO scholen
Initiatieven om sport en bewegen bij jeugd te bevorderen	Vergroten binnenschoolsaanbod met 1 extra klokkuur	Gedurende de projectperiode zullen 87.500 contacturen worden verzorgd. Minstens een kwart hiervan vindt plaats vooraf, tijdens of aansluitend op schooltijden	Nog niet bekend	Nee	Nog niet bekend
Initiatieven om overgewicht tegen te gaan	Aanbieden leefstijl-gerichte leerinhouden en vormgeven van beleid rond De Gezonde School	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nog niet bekend
Initiatieven om uitval en leerachterstanden te beperken	Good practices in kaart brengen en kennis verspreiden	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nog niet bekend
Initiatieven om vakmensen, professionals en vrijwilligers beter toe te rusten	Verbreden opleidingskader en aanbieden cursussen /conferenties /themaweken etc. op het gebied van bewegen en leefstijl	Deskundigheidsbevordering door workshops en studiedagen voor het (bewegings)onderwijs. Deelproject zit in klankbordgroep KVLO tav nieuwe beroepscompetentie -profiel	Nog niet bekend	Nee	Opzet regionale netwerken voor kennis- en ervaringsuitwisseling. Aanbieden interventie "Alle leerlingen actief". Ontwikkeling toolbox
Initiatieven om talentontwikkeling te stimuleren	Opstellen handboek topsport voor MBO en addendum bij onderwijsovereenkomst waarin maatafspraken worden vastgelegd.	LOOT-scholen en CTO*	Nog niet bekend	Nee	Nog niet bekend
Toename kennis over gebruik van effectieve sport- en beweeginterventies	Nog niet bekend	Ja, door communicatie vanuit het deelproject	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Succesvolle interventies en aandachtspunten worden bijgehouden in toolbox

*LOOT=Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport CTO=Centrum voor Topsport en Onderwijs

Tabel 8.2 Vergelijking deelprojecten op uitkomstmaten op het niveau van de sportverenigingen (groen = project richt zich op dit aspect; rood = project richt zich niet op dit aspect; nog niet bekend = monitoring van uitkomstmaten is in dit stadium van het project nog niet aan de orde).

Ontwikkeling	Masterplan Bewegen en Sport MBO	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
% sportverenigingen dat wordt bereikt	Nvt	N=1500	Nog niet bekend	Nvt	Nvt
Initiatieven om sport en bewegen bij jeugd te bevorderen	Nee	Gedurende de project-periode zullen 87.500 contacturen worden verzorgd	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om overgewicht tegen te gaan	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om uitval en leerachterstanden te beperken	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om vakmensen, professionals en vrijwilligers beter toe te rusten	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om talentontwikkeling te stimuleren	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Toename kennis over gebruik van effectieve sport- en beweginginterventies in de setting onderwijs en sport	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee

Tabel 8.3 Vergelijking deelprojecten op uitkomstmaten op het niveau van de gemeenten (rood = project richt zich niet op dit aspect; nog niet bekend = monitoring van uitkomstmaten is in dit stadium van het project nog niet aan de orde).

Ontwikkeling	Masterplan Bewegen en Sport MBO	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies	VMBO in Beweging
% gemeenten dat wordt bereikt	Nvt	Nvt	Nog niet bekend	Nvt	Nvt
Initiatieven om sport en bewegen bij jeugd te bevorderen	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om overgewicht tegen te gaan	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om uitval en leerachterstanden te beperken	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om vakmensen, professionals en vrijwilligers beter toe te rusten	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee
Initiatieven om talentontwikkeling te stimuleren	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Aandacht voor bewegingstimulering bij jongeren in beleidsplannen	Nee	Nee	Nog niet bekend	Nee	Nee

8.4 Resultaten gemeenten

In totaal richt slechts 1 deelproject zich op gemeenten, te weten Sport Lokaal Samen. Dit project bevindt zich in fase 2: de inrichting en voorbereiding van het ondersteuningstraject dat na de selectie van gemeenten van start gaat. Op dit moment zijn diverse gemeenten een aanvraag aan het indienen waar in augustus uit geselecteerd wordt. Uit de uitvoeringsplannen van de gemeenten zal blijken welke initiatieven uitgezet zullen worden om beweggedrag te stimuleren en overgewicht en schooluitval tegen te gaan

8.5 Ontwikkelingen op leerlingenniveau

Om een beeld te krijgen van de stand van zaken op het gebied van de uitkomstmaten op het niveau van de leerlingen proberen we de uitkomsten van de landelijke monitors te vergelijken met de uitkomsten van de deelprojecten die zich rechtstreeks richten op dit niveau (VMBO en MBO)

Op landelijk niveau bleek 45,7% van de 4 tot 23 jarigen te voldoen aan de combinorm. Wanneer we kijken naar de uitkomsten bij de VMBO leerlingen die binnen het beleidskader zijn gemeten bleek in deze groep 41,5% van de leerlingen aan dezelfde combinorm te voldoen, terwijl bij de MBO leerlingen 61% van de leerlingen aan deze norm voldeed. VMBO leerlingen scoren dus slechter en MBO leerlingen beter dan het landelijke gemiddelde voor wat betreft het voldoen aan de beweegnorm. Het probleem van te weinig bewegen is dus groter bij VMBO leerlingen in vergelijking met MBO leerlingen. Bij de interpretatie van deze data moet rekening worden gehouden met het feit dat voor kinderen (t/m 17 jaar) andere normen gelden dan voor volwassenen (vanaf 18 jaar). Volwassenen kunnen met minder lichamelijke activiteit al aan de beweegnorm voldoen. Omdat MBO leerlingen verdeeld zijn over deze leeftijdsklassen kan deze groep leerlingen gemakkelijker voldoen aan de combinorm. Dit is terug te zien in het hogere percentage leerlingen dat de norm haalt.

Op landelijk niveau bleek 11,1% van de 4 tot 17 jarigen overgewicht of obesitas te hebben, terwijl 23,5% van de 18 tot 23 jarigen in deze categorie viel. Het percentage jongeren met een te hoog gewicht neemt dus toe met oplopende leeftijd. Bij de in het deelproject gemeten VMBO leerlingen had 13,1% van leerlingen overgewicht of obesitas en in het MBO was dit percentage 19%. De VMBO leerlingen vallen grotendeels in (de bovenste helft van) de leeftijdsgroep 4 tot 17 jarigen, terwijl de MBO leerlingen gedeeltelijk nog vallen in de jongste groep, en gedeeltelijk al in de oudste groep. De uitkomsten op het gebied van overgewicht lijken dus goed aan te sluiten bij landelijke uitkomsten.

Op het landelijk niveau blijkt ongeveer 9% van alle jongeren het onderwijs te verlaten zonder startkwalificatie en kan dus worden aangemerkt als voortijdig schoolverlater. Ongeveer 74% van deze voortijdige uitvallers blijkt uit het MBO te komen. Hieruit blijkt dat het MBO de aangewezen plaats is voortijdig schooluitval aan te pakken.

8.6 Verwachte effecten op leerlingniveau

In de vorige drie paragrafen is ingegaan op de niveaus van scholen, sportverenigingen en gemeenten. In tabel 8.4 staan deze gegevens samengevoegd en is met kleur

aangegeven of het project zich wel/niet op een bepaald niveau richt. Voor een aantal aspecten is nog niet duidelijk of het project zich hierop richt, aangezien deze initiatieven nog niet uitgezet zijn.

Tabel 8.4. Vergelijking deelprojecten op uitkomstmaten op het niveau van de school, vereniging en gemeente (groen = project richt zich op dit aspect; rood = project richt zich niet op dit aspect; nog niet bekend = monitoring van uitkomstmaten is in dit stadium van het project nog niet aan de orde.

Uitkomstmaat	Niveau	Masterplan Bewegen en Sport MBO	Sportaanbod voor het onderwijs	Sport Lokaal Samen	Effectiviteit interventies*	VMBO in Beweging
<i>Hoofddoel</i>						
Bewegen	School	+	+	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 13 interventies	+
	Vereniging	-	+	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
<i>Subdoelen</i>						
Overgewicht	School	+	-	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 8 interventies	-
	Vereniging	-	-	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
Schooluitval	School	+/-	-	Nog niet bekend	Ondersteuning aan 2 interventie	-
	Vereniging	-	-	Nog niet bekend		-
	Gemeente	-	-	Nog niet bekend		-
Talentontwik.	School	+/-	-	-		-
	Vereniging	-	-	-		-
	Gemeente	-	-	-		-

* Aangezien veel van de te ondersteunen interventies zich richten op een combinatie van intermediairen (scholen, verenigingen en/of gemeenten) is hierin geen onderscheid te maken naar niveau.

Uit de tabel is op te maken dat er gedurende de looptijd van het beleidskader geen ontwikkelingen te verwachten zijn op het niveau van talentontwikkeling. Alleen het Masterplan MBO richt zich zijdeling op dit thema door het ontwikkelen van een handboek en het formeel laten vastleggen van de afspraken tussen sporter en de onderwijsinstelling. Op basis van deze twee acties kan echter niet verwacht worden dat er dankzij het beleidskader een toename zal zijn van het aantal talenten dat doorstroomt naar de topsport.

Ook wat betreft het reduceren van schooluitval en verzuim vallen, op basis van de huidige stand van zaken, geen verbeteringen te verwachten gedurende het beleidskader. Er zijn geen deelprojecten die specifiek inzetten op dit thema. Het deelproject Masterplan MBO brengt good practices in kaart en verspreidt kennis hierover. Dit zal echter te gering zijn om een afname te verwachten gedurende twee jaar. Daarnaast worden binnen het deelproject "Effectiviteit Interventies" twee interventie ondersteund die zich richten op het terugdringen van schoolverzuim en -uitval.

Op het gebied van bewegen en overgewicht zouden de ontwikkelingen wel positief uit kunnen pakken. Het project Masterplan MBO zet vol in op deze twee thema's en ook het deelproject VMBO in Beweging richt zich hierop. Dit project richt zich op 80 VMBO scholen. Binnen het deelproject Sportaanbod voor het onderwijs wordt op verenigingsniveau getracht meer jongeren aan het sporten te krijgen. Deze verschillende initiatieven zullen naar verwachting gedurende het beleidskader een positief effect hebben op het stimuleren van bewegen en het tegengaan van overgewicht en obesitas.

9 Discussie en conclusies

9.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten bediscussieerd worden en worden vervolgens aanbevelingen gedaan met betrekking tot het uitvoeren van de deelprojecten. Ten slotte zullen de belangrijkste conclusies uit deze monitor besproken worden.

9.2 Discussie en aanbevelingen

9.2.1 *Realisatie van doelstellingen*

In het beleidskader wordt gestreefd naar een vitalere Nederlandse jeugd door meer sportdeelname en bewegen door de schoolgaande jeugd. De hoofddoelstelling luidt:

- In 2012 is het percentage jeugdigen (4-23 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005”.

In totaal zijn drie subdoelstellingen geformuleerd:

- De preventie en vermindering van overgewicht, waarbij het doel is de gestage toename van overgewicht bij de jeugd om te buigen;
- De aanpak van schooluitval, waarbij het doel is het aantal nieuwe gevallen van schooluitval te halveren;
- De ontwikkeling van talent in de sport, waarbij het uiteindelijke doel is om het aantal talenten dat doorstoot naar de top te laten toenemen met 20% in 2011 ten opzichte van 2007.

Deze doelstellingen worden nagestreefd middels vijf deelprojecten te weten: Masterplan MBO, Sportaanbod voor het onderwijs, Sport Lokaal Samen, Effectiviteit interventies en VMBO in beweging.

Uit hoofdstuk 8 blijkt dat alle projecten zich richten op de hoofddoelstelling van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. Aan de uitkomstmaten van de afgeleide doelstellingen (overgewicht, schooluitval en talentontwikkeling) wordt beperkter aandacht besteed. Het valt dan ook te verwachten dat gedurende de looptijd van het beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs voornamelijk effecten aan te tonen zijn op de hoofddoelstelling “verhogen van het percentage jeugdigen dat aan de beweegnorm voldoet”.

Een ander opvallend punt is dat er, buiten een aantal interventies binnen het project Effectiviteit Interventies, weinig activiteiten zijn op het gebied van het primaire onderwijs. De projecten die direct inzetten op leerlingen richten zich op VMBO en MBO leerlingen en daarmee dus op 12 tot 23 jarigen. Leerlingen van het primair onderwijs blijven hiermee een in het beleidskader onderbelichte groep. Ook 0 tot 4 jarigen krijgen binnen het beleidskader geen aandacht, terwijl juist in deze leeftijdsgroep de ultieme basis wordt gelegd voor het aanleren van gezond gedrag.

9.2.2 *Monitoring en evaluatie*

Verder blijkt uit de resultaten dat de deelprojecten geen inzicht hebben in het aantal talenten dat doorstroomt en dat er geen landelijke monitors zijn op dit gebied. Dit is wel wenselijk, omdat gegevens over het aantal talenten noodzakelijk is om inzicht te krijgen in de doorstroom van talenten naar de top. Het strekt tot de aanbeveling om een landelijke monitor op te zetten op het gebied van talentontwikkeling die jaarlijks gegevens genereert over dit onderwerp. Het platform heeft al een eerste stap gezet door aan te geven dat er een inventarisatie moet komen van alle leerlingvolgsystemen, zodat bepaald kan worden welke uitbreiding nodig is voor het verzamelen van de sportgegevens.

Tot slot moet hier worden opgemerkt dat er naast het beleidskader verschillende andere initiatieven bestaan die ook hun invloed zullen hebben op de doelstellingen van het beleidskader. Het is onmogelijk uitspraken te kunnen doen over de effecten van het platform SBO an sich. Wel kan deze monitor informatie opleveren over de ontwikkeling van de betreffende indicatoren gedurende de looptijd van het beleidskader.

9.2.3 *Planning*

Een constatering is dat twee van de vijf deelprojecten (te weten Sport Lokaal Samen en VMBO in Beweging) achter lopen op de planning. Gezien de doorlooptijd van de projecten tot en met 2012 betekent dit dat de projecten nog ruim anderhalf jaar de tijd hebben om initiatieven uit te zetten die bij kunnen dragen aan het behalen van de doelstellingen.

Het project “Sport Lokaal Samen” is erop gericht gunstige randvoorwaarden te scheppen om de beleidskader doelstellingen te halen. Momenteel wordt gewerkt aan de inrichting en voorbereiding van ondersteuningstrajecten. Het lijkt zaak om snel tot uitvoering van de ondersteuningstrajecten te komen, zodat ook binnen de looptijd van het beleidskader al effecten mogen worden verwacht. Echter voor de precieze methodieken van monitoring en evaluatie van het project Sport Lokaal Samen vindt nog overleg plaats tussen de VSG en het Mulier Instituut .

Het deelproject VMBO in Beweging heeft al wel de nulmeting verricht, maar bij dit project zijn nog geen initiatieven uitgezet die zich richten op één van de vier thema's. Ook bij dit project is het belangrijk dat op korte termijn stappen worden gezet richting activiteiten, zodat van deze activiteiten nog voor de afloop van de beleidskaderperiode effecten mogen worden verwacht.

9.3 **Conclusies**

Landelijke cijfers maken duidelijk dat de thema's (beweeggedrag, overgewicht, voortijdig schoolverlaten en talentontwikkeling) die binnen het beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs zijn aangewezen als speerpunten zeker aandacht behoeven. Uit landelijke cijfers blijkt de slechts 45,7% van de Nederlandse jongeren voldoet aan de combinorm. Dat betekent dat 54,3% van de Nederlandse jongeren niet voldoende lichamelijk actief is. Daarnaast blijkt dat het gewicht van 11,1% van de 4 tot 17 jarigen en 23,5% van de 18 tot 23 jarigen te hoog is. Deze beide situaties vormen een bedreiging voor de gezondheid van de Nederlandse jeugd. Daar komt nog bij dat ongeveer 9% van de jongeren voortijdig hun schoolcarrière afbreekt zonder startkwalificatie op zak. Op het gebied van talentontwikkeling zijn moeilijk cijfers te presenteren, maar met de ambitie van het Olympisch Plan 2028 in het achterhoofd kan niet worden ontkend dat talentontwikkeling in Nederland een belangrijk thema is. Wanneer we op dit moment de vijf verschillende deelprojecten binnen het beleidskader

bezien, wordt duidelijk dat voornamelijk aandacht wordt besteed aan de thema's beweeggedrag en overgewicht. Op deze thema's hopen we dan ook een verbetering te kunnen laten zien in 2012. Op de thema's talentontwikkeling en schooluitval zal echter weinig effect mogen worden verwacht, aangezien hierop in de deelprojecten niet of nauwelijks wordt ingezet. Het belang van de thema's is echter onverminderd groot, het verdient dan ook een aanbeveling de mogelijkheden te onderzoeken toch in te kunnen zetten op deze thema's.

10 Referenties

ACSM (1998). The recommended quantity and quality of exercise for developing and maintaining cardiorespiratory and muscular fitness, and flexibility in healthy adults. *Medicine and Science in Sports and Exercise*: 30: 975-991.

AINSWORTH BE, HASKELL WL, WHITT MC, IRWIN ML, SWARTZ AM, STRATH SJ, O'BRIEN WL, BASSET JR DR, SCHMITS KH, EMPLAINCOURT PO, JACOBS JR DR EN LEON AS (2006). Compendium of physical activities: An update of activity codes and MET intensities. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 32: S498-504.

NOC*NSF (2009). Algemeen talentprofiel. Arnhem: Interne uitgave NOC*NSF.

BLOM, S. & P. DUIJVESTIJN (2008). Combineren van topsport met studie. Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs. Amsterdam: DSP – groep BV.

BUSSEMAKER J (2009). De kracht van sport. Den Haag.

CBS (2009): Webmagazine CBS 7 april 2010, auteurs zijn Doreen Ewalds en Robert de Vries

CFI (2009). Mededeling OCW, Voorlichtingspublicatie, 15 september 2009, Kenmerk CFI/BEK-2009/87278.

CHORUS AJM EN HILDEBRANDT VH (2010). Bewegen in Nederland: de volwassen bevolking. In: Trendrapport Bewegen en Gezondheid. Leiden, TNO Kwaliteit van Leven.

COLE TJ, BELLIZZI MC, FLEGAL KM, DIETZ WH (2000). Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey. *British Medical Journal*: 320: 1-6.

ELLING, A., REIJGERSBERG, N. & M. GIJSBERS (2010). Factsheet Talentontwikkeling. Verlies talentstatus. 's-Hertogenbosch, W.J.H. Mulier Instituut

ELLING, A., REIJGERSBERG, N. & M. GIJSBERS (2010). Factsheet Talentontwikkeling. Topsportidentiteit en invloed op schoolkeuze. 's-Hertogenbosch, W.J.H. Mulier Instituut

KEMPER HGC, OOIJENDIJK WTM, STIGGELBOUT M (2000). Consensus over de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. *Tijdschrift Sport & Geneeskunde*: 78: 180-183.

MINISTERIE VAN OCW (18 maart 2010), Voortgangsbrief maatregelen schoolverzuim. Den Haag.

MINISTERIE VAN OCW (2010). Kerncijfers 2005-2009. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Den Haag.

MINISTERIE VAN VWS EN OCW (2008). Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs. <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/10/08/beleidskader-sport-bewegen-en-onderwijs.html>. Geraadpleegd op 2 juni 2010.

MINISTERIE VAN VWS EN OCW (2009). Uitblinken op alle niveaus: Kabinetsstandpunt bij het Olympisch Plan 2028. Ministerie van VWS & Ministerie van OCW, Den Haag.

NEDERLANDS JEUGD INSTITUUT (2010). <http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=111963>. Geraadpleegd op 18 juni 2010.

NOC*NSF (2009). Voortgangsrapportage Masterplan Talentontwikkeling 1 september 2009.

NOC*NSF (2010). Masterplan Talentontwikkeling 2006-2010.

PLATFORM SPORT, BEWEGEN EN ONDERWIJS (2009). Uitvoeringsplan Platform Sport, Bewegen en Onderwijs.

RIJPSTRA A, BERNAARD C, ENGBERS L, JONGERT MWA (2009). De leefstijl van MBO studenten in Nederland 2008/2009. Leiden: TNO Preventie en Zorg. Publ.nr. 2009.104.

SCHÖNBECK & VAN BUUREN (2010). Factsheet Resultaten Vijfde Landelijke Groeistudie, www.tno.nl/groei.

STATLINE: personen met of zonder startkwalificatie, Webmagazine, woensdag 7 april 2010

WORLD HEALTH ORGANIZATION (1995) Physical status: the use and interpretation of anthropometry. Report of a WHO Expert Consultation. WHO Technical Report Series Number 854